

En resurs för

regional biblioteksutveckling?

En genomlysning av Länsbiblioteket i Örebro Län,
på uppdrag av Regionförbundet Örebro.

Fia Söderberg 30 november 2007

BOKSTAVSBYRÅ

Fias

Telefon 0733-50 22 39

E-post info@fiasbokstavsbyra.se

Adress Bråtorp 740 10 Almunge

Innehåll

Sammanfattning	3
A. Introduktion	5
1. Genomlysningens uppdrag	5
2. Nuläge Länsbiblioteket i Örebro län	6
B. Bakgrund	11
1. Om Länsbiblioteken	11
2. Om Regionförbundet	14
C. Beskrivning	15
1. Länsbibliotekets uppdrag	15
2. Samverkan	20
D. Kartläggning	24
1. Kartläggning av behov och önskemål	24
2. Resultat av enkätundersökningen	26
3. Resultat från intervjuer	31
4. Diskussion	38
E. Slutsatser och förslag	41
F. Förslag på framtida uppdrag	44
Källförteckning	46

*En dag under hösten som varit
berättade jag för en vän att
jag gör en genomlysning av
Länsbiblioteket i Örebro län.*

*"Jaha. Länsbibliotek...
Vad lånar de ut
för slags böcker då?"*

"Inga", sa jag.

Sammanfattning

I denna rapport beskriver jag, Fia Söderberg, Länsbibliotekens statliga och regionala uppdrag, dvs vad bibliotekslagen, förordningen om statsbidrag till regional kulturverksamhet och Regionförbundets styrdokument säger om Länsbibliotek. Utifrån dessa identifierar rapporten några utvecklingsmöjligheter för Länsbiblioteket i Örebro län. Den kommenterar också det som står i lagen om samverkan, beskriver några goda exempel från övriga Sverige, och kommenterar den samverkansutredning som Regionförbundet slutförde våren 2007. Dessutom redogör jag för resultatet av den kartläggning av behov och förväntningar av Länsbiblioteket som genomförts inom ramen för genomlysningen.

Slutsatser

- Det finns utvecklingsmöjligheter för Länsbiblioteket exempelvis inom området det livslånga lärande. Med detta menar jag exempelvis:
 - barn och ungas språkutveckling
 - formellt lärande för barn, unga och vuxna
 - informellt lärande för att höja kunskapsnivån i vardagen
 - lärandet kopplat till yrkesrollen och höja yrkeskompetensen
 - lärandet kopplat till företagande och underlätta för små- och nystartare
- Det kan finnas en öppning för framtida samverkan mellan Örebro och Västmanland, initiativet måste dock komma från Västmanland. Det finns flera potentiella samarbetspartners med flera intilliggande, där Västmanland är ett av flera.
- Länsbiblioteket i Örebro län saknar idag ett samlat grepp och gemensamt arbete kring biblioteksfrågor.
- Intressenterna i länet har ett stort behov av Länsbiblioteket som samordnare i gemensamma funktioner, och som aktör för att driva frågor om samarbete, både mellan kommunerna i länet och med andra intilliggande län.
- Kompletterande medieförsörjning minskar i betydelse. Behovet av fortbildning, information, handledning och samverkan/samordning är större.
- Kommunikationen mellan Länsbiblioteket och användarna bör förbättras. Det finns behov av arenor för kommunikation och erfarenhetsutbyte för att träffa kollegor i hela länet och få ta del av den kompetens som Länsbiblioteket har. Detta gäller framförallt bibliotekscheferna.

- Det finns kritiska röster som anser att Länsbiblioteken har spelat ut sin roll. Folkbiblioteken, målgruppen enligt bibliotekslagen, uttrycker ett stort behov av Länsbiblioteket. Intressenter som befinner sig mer i periferin ifrågasätter i högre grad verksamheten.
- Länsbiblioteken generellt genomgår en förändring från serviceorganisation till kunskapsorganisationer.
- Det finns ett behov av att klargöra hur den nationella styrningen av folkbiblioteksverksamhet ska ske och vilken roll och uppdrag de olika aktörerna inom regional biblioteksverksamhet ska ha i framtiden.

Förslag till åtgärder

Regionförbundet bör:

- formulera ett regionalt uppdrag för Länsbiblioteket.
- ändra namn till Regionbibliotek eller ”Centrum för biblioteksutveckling” eller motsvarande.
- bilda en egen enhet av Länsbiblioteket inom Regionförbundet alternativt flytta Länsbibliotekets tillhörighet från kulturområdet.
- formulera direktiv till den regionala biblioteksplan som Regionfullmäktige tidigare har beslutat om.

A. Introduktion

1. Genomlysningens uppdrag

Denna genomlysning av Länsbiblioteket i Örebro län är initierad av Regionförbundet i Örebro. Den ska beskriva de statliga och regionala uppdragen och kartlägga kunders och intressenters behov av ett länsbibliotek i Örebro län. Utifrån detta ska genomlysningen föreslå åtgärder till framtida omfattning av Länsbiblioteket som kan skapa en framtidsmodell av Länsbiblioteket.

1.1 Direktiv till genomlysningen

I direktivet framgår att syftet med genomlysningen är att utreda Länsbibliotekets omfattning i framtiden och föreslå åtgärder avseende arbetssätt och omfattning.¹ Detta ska genomföras i samverkan med kommunerna, landstinget och staten och vara klar till den 30 november 2007. Särskilt ska resultatet av samverkansutredningen med Västmanland beaktas. Direktivets uppgifter har formulerats om till följande frågeställningar:

- Hur beskrivs det statliga och regionala uppdraget?
- Vilka behov, önskemål och förväntningar har kunder och intressenter av Länsbiblioteket i Örebro Län?
- Vilka åtgärder avseende arbetssätt och omfattning av verksamheten bör Regionförbundet genomföra?

Till primära intressenter hör enligt direktivet: Regionförbundet och dess medlemmar, kommunernas folk- och skolbibliotek, sjukhusbiblioteken, folkhögskolebiblioteken, Universitetsbiblioteket och Statens kulturråd. Till sekundära intressenter hör: andra regionala bibliotek, Sveriges Länsbibliotekarier, Talboks- och punktskriftsbiblioteket, Kungliga Biblioteket, regionala ABM-institutioner, CFL, Myndigheten för skolutveckling.

Utredningen har haft en styrgrupp med representanter för Regionförbundet, Örebro Stadsbiblioteket och Länsbiblioteket. Gruppen har haft fyra möten och jag har informerat styrgruppen under arbetets gång. En referensgrupp har varit knuten till genomlysningen med representanter för kommunbiblioteken, Universitetsbiblioteket och Örebro bildningsförbund. Referensgruppen har träffats vid två tillfällen. Enskilda intervjuer och en del e-postkommunikation med deltagarna har också genomförts. Genomlysningen har pågått under perioden 1 september – 30 november 2007. Utredaren har utifrån faktainsamling dragit egna slutsatser och formulerat förslag till åtgärder i rapporten. Fias Bokstavsbyrå står för bedömningarna i rapporten.

¹ Uppdragshandling Regionförbundet.

2. Nuläge - Länsbiblioteket i Örebro

Organisation

Länsbiblioteket i Örebro var lokaliserad till Örebro Stadsbibliotek mellan åren 1936-2001.² Därefter tillhörde Länsbiblioteket Landstingets förvaltning för Regional utveckling, då som en enhet som var självständig utan särskild stark styrning.³ Den 1 januari 2006 upphörde förvaltningen Regionutveckling och Länsbiblioteket fördes över till den nybildade organisationen Regionförbundet Örebro. Även viss kulturverksamhet med kulturkonsulenter, näringslivsfrågor och turism fördes över till Regionförbundet. Flera av konsulenterna har sedan utlokaliseras till exempelvis Örebro läns museum och Länsmusiken i Örebro AB. Anledningen till beslutet om överföring av konsulentverksamhet var förbättrad samverkan och en tydligare rollfördelning.⁴ Idag finns två kulturkonsulenter kvar på Regionförbundet: danskonsulenten med ett utökat uppdrag för samordning av kulturkonsulentfrågor och filmkonsulenten, som har på gång en samverkan med Västmanland. I interna diskussioner har Regionförbundets roll framstått mer som samordnande och arenaskapande medan konsulentverksamheten är planerande och utförande. En relevant fråga är vilken roll personalen på Länsbiblioteket ska ha.

Inom Regionförbundet idag befinner sig Länsbiblioteket inom enheten för den attraktiva regionen. I enheten finns tre sakområden: Välfärd, Kultur och Friluftsliv. Länsbiblioteket befinner sig inom området Kultur.

Förändringen från Landstinget som huvudman till Regionförbundet har inneburit lite av en kulturkrock. Från att Länsbiblioteket har varit relativt självständiga och haft stor frihet att forma sitt eget arbete, är det nu en del av en helt ny organisation där man måste inordna sig i nya sammanhang.

Personal

Länsbibliotekets personal har bytt namn från bibliotekskonsulenter till utvecklingsledare, en titel som de flesta tjänstemän inom Regionförbundet har. Personal som är knuten till länsbiblioteksverksamheten är länsbibliotekarien och fyra utvecklingsledare. Fyra av de fem tillhör enheten för den attraktiva regionen, varav en har fått utvidgade uppgifter inom kulturområdet. En person tillhör idag enheten för den företagsamma och tillgängliga regionen. De sistnämnda två arbetar idag i mycket liten skala med länsbiblioteksfrågor. Sedan inträdet i Regionförbundet har Länsbibliotekspersonalen haft få gemensamma möten som bara handlar om länsbiblioteksfrågor, eftersom Länsbiblioteket inte är en definierad enhet.

² Mer Länsbibliotekens bakgrund och förändring på sidan 11.

³ Har framkommit i intervjuer med personalen.

⁴ Tjänsteskrivelse Dnr 07-170, 2007-08-06.

Arbetsuppgifter

Sedan övergången från Landstinget till Regionförbundet 2006 har Länsbibliotekspersonalen aktivt deltagit i processer om förbundets interna uppbyggnad och organisering, som till exempel att ta fram förbundets värdegrund.

2007 har varit ett år av väntan på resultat från utredningar och ambitionsnivån har varit lägre än tidigare.⁵ Under 2007 har Länsbiblioteket arbetat med exempelvis konferensen Kulturting i samarbete med Västmanland, information och omvärldsbevakning till folkbiblioteken, fortbildning i begränsad skala, en skolbiblioteksutredning, arrangemang av Bokmässan i Örebro slott samt deltagit i läsfrämjande projekt.

Ett av Länsbibliotekens viktigaste uppgifter enligt Bibliotekslagen är att arbeta med kompletterande medieförsörjning. Med detta menas att komplettera med medier som folkbiblioteken inte själva bedömer ha råd att köpa in eller inte har bred efterfrågan på. Denna tjänst köper Länsbiblioteket av Stadsbiblioteket. Även fjärrlåneverksamheten och talböcker ingår i detta avtal.⁶ Länsbiblioteket roll i arbetet med den kompletterande medieförsörjningen har varit att uppmuntra till och samordna det fria flödet av medier i länet. En effekt av det är att biblioteken i länet nu har gemensamma riktlinjer för att låna över kommungränserna. Resultatet har blivit att man lånar mer av varandras bibliotek och mindre från Örebro Stadsbibliotek, som tidigare var vanligt. På detta sätt blir länet relativt självförsörjande. Detta är inget unikt för Örebro län, utan är en tendens som finns på flera håll i Sverige.

Länsbiblioteket ägnar sig åt utvecklingsarbete på biblioteken i länet, fortbildning för bibliotekspersonal, rådgivning, information samt deltar och driver projekt. En annan stor del är att underhålla nätverk för olika målgrupper och ämnesområden, till exempel barn och unga, medier och fjärrlån. Särskilt nätverket för barn och unga är starkt och uppskattat.⁷

Finansiering

Länsbiblioteket får bidrag från Statens kulturråd för kompletterande medieförsörjning och andra regionala biblioteksuppgifter. Det är Regionförbundet som ansöker om verksamhetsbidrag för Länsbiblioteket, där de ovan nämnda verksamheterna ingår. I dagsläget finansieras verksamheten av Kulturrådet med ca 1,2 mkr och Regionförbundet med ca 3,2 mkr. Dessutom tillkommer ca 150 000 kr från ”Friherrinnan Greta Hamiltons Stiftelse till förmån för blinda inom Örebro län”, för lokala satsningar på litteratur för läshandikappade. Kulturrådets krav på oförändrat statsbidrag är att huvudmännens motprestation ska ligga kvar på minst föregående års nivå.⁸ Till Kulturrådet ska Länsbiblioteket varje år redovisa personalkostnader, lokalkostnader, kostnader för medier av olika slag (böcker, databaser, talböcker), porto och fraktkostnader, telefonkostnader, IT och

⁵ Detta har framkommit i intervjuer med personalen.

⁶ Avtal mellan Örebro Stadsbibliotek och Länsbiblioteket i Örebro län, 2006.

⁷ Detta har framkommit i samtal med intressenter.

⁸ Regleringsbrev för budgetår 2007 s. 15.

datakostnader. I ansökningarna till Kulturrådet har det funnits problem med att redovisa verksamheten i och med att Länsbiblioteket inte har ett eget budgetansvar.⁹ Vissa ekonomiska poster och statistik har med uppdraget till Örebro Stadsbibliotek att göra, eftersom kompletterande medieförsörjning, fjärrlån och talböcker hanteras på Stadsbiblioteket

Vidare när det gäller finansiering har det ifrågasatts varför Länsbiblioteket har fyra konsulenter medan de andra kulturkonsulenterna är en person i varje genre.¹⁰ I dagsläget är den ursprungliga personalgruppen från Länsbiblioteket splittrad, och en person tillhör, som tidigare nämnts, en annan enhet. En viktig fråga borde vara hur Regionförbundet vill finansiera de tjänster som ursprungligen tillhörde Länsbiblioteket. Vilken kontroll finns över de ekonomiska medel som tillhör Länsbiblioteksfrågor, när Länsbiblioteket inte finns som enhet?

SWOT-analys

Referensgruppen för genomlysningen har identifierat några av Länsbibliotekets svaga och starka sidor samt möjligheter och hot.¹¹

Några styrkor som nämndes var:

- personal med gedigen kunskap
- driftig länsbibliotekarie
- bra på lokalt utvecklingsarbete
- ökat samarbete överlänsgränserna
- omvärldsbevakning

När det gäller svagheter nämndes:

- oklar organisation
- oklart uppdrag
- osynligt och otydligt Länsbibliotek
- intressenterna osäkra på vad de kan förvänta sig
- det saknas en återkoppling till lokal nivå

Möjligheter för Länsbiblioteket är till exempel:

- handledning på lokal nivå
- IT-utvecklingen
- samordning
- paradigmskifte för biblioteken

Med paradigmskiftet menar man att biblioteken får nya roller och att till exempel besökarnas ändrade vanor ställer nya krav på bibliotekens

⁹ Enligt Länsbibliotekarien.

¹⁰ Dans, hemslojd, konst, film, musik mm. Regiondirektören har framfört denna fråga.

¹¹ Referensgruppsmöte 2007-09-05 och e-postkommunikation.

tjänster och att detta kräver stora förändringar. Paradigmskiftet kan lika gärna vara hot som möjlighet, likaså IT-utvecklingen – hur behövs biblioteken om 10 år och vilken roll får då ett Länsbibliotek?

Andra hot som nämndes är:

- minskade statliga och regionala medel
- nya direktiv från stat och region

Det finns en oro från referensgruppen att Länsbiblioteket ska få minskade resurser.

Vidare menar gruppen att Länsbiblioteket är viktigt för att biblioteken ska samverka och upprätthålla god kontakt med varandra för utbyte av erfarenheter. Det bör finnas en samordnande instans inom länet, som upprätthåller och utvecklar samarbetet kommunerna emellan. Länsbiblioteket fyller den rollen, menar deltagare referensgruppen. En respondent ser Länsbiblioteket som en viktig aktör i att ”hålla det regionala kittet levande”. Ett exempel på samordning är marknadsföring av länets bibliotek. Här kan Länsbiblioteket spela en stor roll.

Flera respondenter menar att biblioteken måste synas och finnas på andra arenor där användarna befinner sig, både fysiska och virtuella platser.

Diskussion om nuläget

Min uppfattning är att det saknas ett samlat grepp och arbete kring biblioteksfrågor. Det är en brist att det inte finns några gemensamma möten där ledning och styrning av arbetet med länsbiblioteksfrågor genomförs. Förmodligen har det sin förklaring i att Länsbiblioteket är inte en egen definierad enhet med budget- och personalansvar, utan ingår i den attraktiva enhetens personalmöten och ledning. Det innebär en större samverkan med andra områden inom förbundet, som kan vara ändamålsenlig. Men det innebär också en splittring av biblioteksfrågorna och att de som arbetar inom Länsbiblioteket upplever en otydlighet och osäkerhet kring sina arbetsuppgifter. En konsekvens av detta kan vara att biblioteksfrågorna inte aktivt och samlat drivs framåt.¹² En annan konsekvens är brister i den ekonomiska kontrollen av Länsbiblioteksverksamheten. Detta påverkar bland annat redovisningen till Statens Kulturråd. Om det är angeläget att erhålla bidrag från Statens Kulturråd bör detta åtgärdas.

Personalen har under 2006 aktivt bidragit i värdegrundsarbetet och uppbyggnad av Regionförbundet som organisation. Engagemanget i Regionförbundets organisering borde ha gett en grund för framtida samverkan med andra områden inom Regionförbundet.

I väntan på resultat från utredningar har ambitionsnivån varit relativt låg under 2007. Det har funnits en viss osäkerhet kring arbetsuppgifterna.

¹² Detta har framkommit i intervjuer med personalen.

En konsekvens av det interna engagemanget och ett avvaktande förhållningssätt, är att Länsbiblioteket har fjärmat sig från frågor om biblioteksutveckling. Det finns också en osäkerhet och otydlighet kring vilka arbetsuppgifter personalen ska ägna sig åt. Detta har också skapat en otydlighet utåt och påverkat att intressenterna har osäkra förväntningar i dagsläget. Detta bekräftar SWOT-analysen.

En fråga är vad som skiljer Länsbibliotekets arbetssätt från de kulturkonsulenter som har utlokaliserats till annan huvudman, exempel musik- och konstkonsulenten. I diskussionerna har Regionförbundets roll framstått mer som samordnande och arenaskapande medan kulturkonsulentverksamheten är planerande och utförande. Min bedömning är att Länsbibliotekets personal med sitt handledande arbetssätt och samordnande roll av gemensamma länsövergripande funktioner passar väl med Regionförbundets förhållningssätt. Gränsen mellan vad som är utförande eller inte är ibland otydlig. Det viktiga är att personalen har ett länsövergripande perspektiv och att arbetet som utförs kan åstadkomma effekter i helan länet. Att initiera projekt och utvecklingsprocesser kan vara en sådan uppgift. Ett strategiskt förhållningssätt i detta arbete är viktigt.

B. Bakgrund

I detta avsnitt beskriver jag bakgrunden till Länsbiblioteken, dess funktion och hur de förändras. Avsnittet ger också en kort beskrivning av Regionförbundet Örebro.

1. Om länsbiblioteken

En tillbakablick

Staten inrättade Länsbibliotek på 1920-talet. Då kallades Länsbiblioteken för centralbibliotek och skulle stödja de enskilda folkbiblioteken, som var små folkrörelse- och sockenbibliotek och inte hade resurser för att lösa alla sina uppgifter på egen hand.¹³ Centralbibliotekets roll var viktig som förbindelselänk mellan folkbiblioteken och de vetenskapliga biblioteken, för att medborgarna skulle få låna den litteratur han eller hon behövde.¹⁴ 1953 var denna organisation fullt utbyggd. Ett kommunalt folkbibliotek i varje län tog på sig uppgiften att fungera som länsbibliotek och ingick i ett nationellt biblioteksnätverk. 1936 utsågs Örebro Stadsbibliotek till centralbibliotek för Örebro län.¹⁵

Under 1930-talet påbörjades en professionalisering och samordning av biblioteksväsendet. Det var då man byggde upp det skattefinansierade allmänna biblioteksväsendet, som skulle ge alla en jämlik tillgång till böcker och information.¹⁶ Oavsett var i landet man bodde hade man gratis tillgång till boklån. Detta gäller fortfarande, genom bibliotekslagens styrning och eftersom att alla offentliga bibliotek ingår i fjärrlånesystemet.¹⁷ Boken lånades in från något annat bibliotek i Sverige, utan kostnad för biblioteksbesökaren. Sveriges bibliotek lånar fortfarande av varandra genom fjärrlån och detta preciseras i bibliotekslagen. En trend är dock att en region eller ett län blir mer och mer självförsörjande.

1974 blev landstingen politiskt ansvariga organ för kulturverksamhet på regional nivå. En vanlig lösning för detta har varit att huvudmannskapet för länsbiblioteken har tillhört värdkommunen där länsbiblioteksverksamheten legat, och reglerats i avtal med landstinget. Idag ser huvudmannskapet olika ut i olika län och regioner. Det är ganska jämt fördelat på kommun, landsting och Regionförbund som huvudmän.

Depositioner, inläsningstjänst och taltidningsproduktion har varit vanliga uppgifter och kompetenserna på ett länsbibliotek har av tradition varit specialister i olika kategorier. Vanliga arbetsuppgifter är och har varit att

¹³ *Folkbibliotek i Sverige. Betänkande av folkbiblioteksutredningen.* SOU 1984:23. (Stockholm 1984) s. 125.

¹⁴ Skoglund, Lena, "Örebro stads- och länsbibliotek 1936 och 1991", i "Stadsbiblioteket – nutid och dåtid". Samfundet Örebro stads- och länsbiblioteks vänner. Meddelande NO LI 2006. (Örebro 2006). s. 49.

¹⁵ Alsbyer, Peter, "Länsbibliotek i förändring", i "Stadsbiblioteket – nutid och dåtid". Samfundet Örebro stads- och länsbiblioteks vänner. Meddelande NO LI 2006. (Örebro 2006). s. 49.

¹⁶ Skoglund s. 54.

¹⁷ Definitionen på fjärrlån är ett lån mellan två bibliotek som inte har samma huvudman enligt www.lisinfo.se

ordna regional fortbildning. Arbetet med länets lokalsamlingar med litteratur och dokumentation har också varit vanligt.

På 1960-talet kompletterade staten den regionala biblioteksverksamheten med tre stora lånecentraler som skulle stödja till folkbibliotekens lånekedja.¹⁸ Fjärrlåneverksamheten finns kvar, men då omvärlden förändras har centralerna mer riktat in sig på digitalt referensarbete, omvärldsbevakning och fortbildning för bibliotekspersonal.¹⁹

I 1984 års folkbiblioteksutredning efterlystes en klarare ansvarsfördelning mellan det lokala folkbiblioteket och länsbiblioteket. Utredningen framhävde länsbibliotekens roll för regional biblioteksplanering. Särskilt viktiga utvecklingsområden var samverkan mellan skola och folkbibliotek, utveckling av biblioteksservice till äldre och folkbibliotekets samverkan med studieförbund.²⁰ Utredaren bedömde fortbildningsinsatser som en av de viktigaste uppgifterna i framtiden. Länsbiblioteken har ett ansvar att förmedla erfarenheter av projekt, experiment och nyheter till personal och politiker i länen, anser utredningen från 1984. Dessutom är det av stor vikt att ett länsbibliotek utför undersökningar och analyser och driver samverkansprojekt.

Länsbibliotek i förändring

2001 publicerade Kulturrådet rapporten ”Från inspektion till inspiration – en översyn av den regionala biblioteksverksamheten”. Den konstaterade att länsbiblioteken behövs för att skapa ett jämlikt biblioteksnätverk med mål att säkerställa medborgarnas tillgång till läsning och litteratur, information, upplysning och kulturell verksamhet.

Länsbiblioteken genomgår en förändring från att vara en organisation som ger service till folkbiblioteken till att vara kunskapsorganisationer för att öka kunskaper inom biblioteksnätverken, men också för allmänhet, näringsliv och beslutsfattare.²¹ Länsbiblioteket som en resurs i den regionala utvecklingen får på vissa håll en tydligare strategisk roll i arbetet med biblioteksutveckling och närliggande områden, och samverkan inom och över länsgränserna är en betydande del.²² Fler Länsbibliotek idag än tidigare sitter till exempel i lokaler utanför det värdbibliotek som de tidigare var knutna till.²³ Fler och fler tillhör också Regionförbund.²⁴

I och med en alltmer digitaliserad värld förändras hanteringen av traditionella arbetsuppgifter för Länsbiblioteken, till exempel talböcker, depositioner och fjärrlånehantering. Idag är det färre länsbibliotek som arbetar med detta, ofta är det utlagt som uppdrag till det största biblioteket i länet.²⁵ Även när det gäller talböcker har folkbiblioteken också i många fall tagit över ansvaret för talböcker. Alla folkbibliotek har

¹⁸ Lånecentralerna finns än idag i Malmö, Umeå och Stockholm men har bytt namn till Informations- och lånecentraler

¹⁹ www.lisinfo.se

²⁰ SOU 1984:23, s. 131.

²¹ Alsbjer, s. 26.

²² Exempelvis Regionbibliotek Kalmar.

²³ Exempelvis Värmland, Örebro, Gävle, Kalmar.

²⁴ Skåne, Halland, Östergötland, Västra Götaland, Örebro, Värmland och Kalmar har Regionförbund som huvudmän.

²⁵ Exempelvis Örebro, Länsbibliotek Sydost, Kalmar, Värmland.

nu eller kan söka tillstånd att ladda ned talböcker via Internet till låntagarna.²⁶ Länsbibliotekets roll i denna hantering minskar.

Flera utredningar pågår eller har nyligen avslutats, som kan komma att påverka länsbibliotekens framtid. Barnkulturutredningen SOU 2006:45 föreslår att länsbiblioteken utvecklas till litterära centrum för att hitta nya sätt väcka barn och ungas läslust. Ansvarsutredningen SOU 2007:10 föreslår att Sverige delas in i större regioner istället för län. En kulturpolitisk utredning pågår och ska vara klar i slutet av 2008. Dessutom kommer bibliotekslagen att utvärderas.

Sammanfattningsvis har Länsbibliotekens förändrats, eller håller på att förändras. Från att under 1900-talet ha bidragit till att underlätta distributionen av böcker till invånarna i ett län via depositioner, bokbussar och vandringsbibliotek, arbetar länsbiblioteken mer idag med fortbildning, information och verksamhetsutveckling. Målet är dock detsamma: att stödja folkbiblioteken i sitt arbete med jämlik tillgång till upplevelser, information och fakta i demokratins anda för att medborgarna ska få en jämlik och hög kvalitet på biblioteksservicen.

Biblioteken i länet

I Örebro län fanns det 2006 36 folkbibliotek och 4 bokbussar²⁷, förutom Universitetsbibliotek, sjukhusbibliotek och folkhögskolebibliotek. Totalt hade de kommunala biblioteken i länet 1,738 miljoner besök 2006.

Flest besök hade Örebro, därefter Karlskoga, Kumla och Lindesberg. I länet lånades det ut 2,145 miljoner tryckta böcker, ljudböcker, talböcker för läsfunktionshindrade, musik och film. Av tryckta böcker var ca 48 % barnböcker och 25 % fackböcker. 28 % var skönlitteratur för vuxna. Ljudböckerna stod för 43 % av utlåningen av så kallade AV-medier.²⁸ Talböcker (för läsfunktionshindrade) stod för 25 %. Nyckeltal som beskriver bibliotekets värde för studier, som mötesplats och för olika upplevelser saknas i den årliga statistiken. De 35 biblioteken hade sammantaget 157 datorer varav 99 hade internetuppkoppling. Av de kommunala bibliotekens driftskostnader går 51% till personalkostnader och 28 % är lokalkostnader.

Jag vill särskilt lyfta fram några exempel från länet: Kumla, Karlskoga, Laxå, Lekeberg, Hällefors och Örebro stadsbibliotek. I Kumla satsade kommunen på ett nytt bibliotek 2001, som profilerat sig som mötesplats och innehåller kultur och upplevelser, studiemiljöer, information och fakta. Biblioteket ligger i anslutning till ett café och en galleria och har även turistinformation. På det sättet blir det en central informationspunkt på orten. Kumla är en tillväxtkommun och politikerna ser att biblioteket bidrar till kommunens tillväxt.²⁹ Karlskoga bibliotek satsar även på bredare medborgarservice, med till exempel kommunens konsumentrådgivning, kommunarkivet och en öppen

²⁶ Telefonsamtal Mia Snygg, Tal- och punktskriftsbiblioteket. 2007-10-27. Mer om TPBs förväntningar på sidan 36.

²⁷ Folkbiblioteken i Örebro län, s. 6.

²⁸ Andra AV-medier kan vara e-böcker, film, musik.

²⁹ Enligt Kulturförvaltningens chef.

förskola. Här finns också en satsning på lokalhistoria.³⁰ Även Karlskoga växer för tillfället som kommun och entreprenörsandan är stigande.³¹ Även Laxå är intressant, framförallt för att de satsar på skolbiblioteken. Lekebergs bibliotek har en klar prioritet som barnbibliotek. I Hällefors är biblioteket utlagt på entreprenad, där det är bokhandeln som driver biblioteket. Örebro stadsbibliotek är intressant som central mötesplats med till exempel kommunens medborgarkontor, och nära tillgång till lärcentrat Cityakademin, som ligger i samma lokaler och drivs gemensamt av kommunen och universitetet. Dessutom har man just infört tillgång till trådlöst Internet.

2. Om Regionförbundet i Örebro län

Regionförbundet i Örebro län bildades som organisation genom en sammanslagning av Kommunförbundet Örebro Län och delar av Landstingets enhet för Regionutveckling. Inom den senare fanns Länsbiblioteket och landstingets kulturverksamheter såsom kulturkonsulenter för exempelvis film, dans, hemslöjd, musik och konst. Från och med 1 januari 2006 tillhör länsbiblioteksverksamheten Regionförbundet.

Förbundsfullmäktige antog Regionförbundets Förbundsordning den 12 oktober 2006. Det övergripande syftet med Regionförbundet är enligt förbundsordningen att skapa ett gemensamt kommunalt företräderskap på regional nivå. Förbundets huvuduppgift är att ”samla länets resurser inom regionalpolitiken till en effektiv och demokratiskt styrd organisation”³² som ska öka förutsättningarna för hållbar tillväxt i regionen. Dessutom vill förbundet skapa en god livskvalité i hela länet genom till exempel näringslivsutveckling, infrastruktur, livslångt lärande, kultur och rekreation. Från och med 2007 har förbundet ansvar för den regionala utvecklingsstrategin och samordningsansvaret från Länsstyrelsen för infrastrukturfrågor.

Sedan starten i början av 2006 har Regionförbundet omorganiserat en gång. Idag är Regionförbundet organiserat i fyra enheter som också beskriver förbundets prioriterade områden: Den företagsamma och tillgängliga regionen, Den attraktiva regionen, Kommunikation och regional utveckling samt Administration. Länsbiblioteket befinner sig organisatoriskt under enheten för den attraktiva regionen, under sakområdet Kultur.

Regionförbundets värdegrund ska präglas av öppenhet, tydlighet, kompetens, mod och inspiration.

³⁰ Karlskoga deltog i projektet Kultur & historia, bland annat med Arkivcentrum, som lyfte material om det lokalhistoriska arvet. Se <http://www.karlskoga.se/kulturhistoria/intro.htm>

³¹ Enligt bibliotekschefen.

³² Förbundsordningen §5.

C. Beskrivning

I detta avsnitt beskrivs de statliga och regionala uppdragen som styr Länsbiblioteket i Örebro län. Vidare föreslår jag några utvecklingsmöjligheter utifrån uppdragen. Slutligen tar detta avsnitt upp samverkan och kommenterar den samverkansutredning som Regionförbundet slutförde våren 2007. Direktivet till genomlysningen säger att ”särskilt ska resultatet av samverkansutredningen med Västmanland beaktas”.

1. Länsbibliotekets uppdrag

1.1 Det statliga uppdraget

Bibliotekslagen

Det allmänna biblioteksväsendet regleras i bibliotekslagen som tillkom 1996. Bibliotekens övergripande funktioner enligt lagen är att: ”främja intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek.” Riksdagen beslutade att ändra lagen från 1 januari 2005 med ett tillägg som handlar om samverkan samt att biblioteken ska anta biblioteksplaner. Beröringspunkter med regional biblioteksverksamhet har 4 §, 7 § och 10 §.

4 § Ett länsbibliotek bör finnas i varje län.

Länsbiblioteket skall bistå folkbiblioteken i länet med kompletterande medieförsörjning och andra regionala biblioteksuppgifter. För den kompletterande medieförsörjningen skall också finnas en eller flera länecentraler.

7 § Kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten.

Landstingen ansvarar för länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap. Staten ansvarar för övriga högskolebibliotek och för länecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

7 a § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna. Lag (2004:1261).

10 § Länsbibliotek, länecentraler, högskolebibliotek, forskningsbibliotek och andra av staten finansierade bibliotek skall avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande samt i övrigt samverka med folk- och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.

En av anledningarna till tillägget var att den ökande servicen till studerande ställer större krav på samarbete mellan olika bibliotekstyper.³³ Enligt Kulturrådet är samarbetet avgörande för att service till studerande ska fungera. Ett annat viktigt område är bibliotekens informationstjänster och att samverkan är viktig för att förbättra tillgången till information och medier.

Nyligen stod det klart att bibliotekslagen ska utvärderas. I budgetpropositionen står följande:

*"De avgiftsfria biblioteken har en viktig roll för att främja läsande och nå nya grupper av läsare. Biblioteken kan även erbjuda kunskap och information. Det finns stora utvecklingsmöjligheter för biblioteken i framtidens samhälle. För att stärka bibliotekens roll och säkerställa tillgängligheten i framtiden i samhället avser regeringen att under mandatperioden utvärdera bibliotekslagen."*³⁴

Statsbidrag för regional kulturverksamhet

2007 disponerade Statens kulturråd drygt 47 miljoner till regional biblioteksverksamhet och biblioteksservice vid folkbibliotek för vuxenstuderande.³⁵ Enligt brevet ska anslagsposten användas till verksamhetsbidrag för Länsbibliotek, lånecentraler och depåbibliotek, utvecklingsbidrag och för särskilda insatser för att främja insatser för vuxenstuderandens tillgång till biblioteksservice på folkbiblioteken. Brevet hänvisar bland annat till förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet, som säger att:

5 § Statsbidraget till länsbibliotek syftar till att ge varje medborgare en god tillgång till böcker och information genom att länsbiblioteken bistår folkbiblioteken med kompletterande medieförsörjning, rådgivning, information, fortbildning samt specialtjänster. Förordning (1997:1207).

15 § Utvecklingsbidrag till länsbibliotek skall ges för arbete med att utveckla den regionala biblioteksverksamheten. Förordning (2005:1147).

Huvudsyftet med lagen är att medborgare ska ha "likvärdig tillgång till litteratur, databaser och annan information".

Kulturrådet ger under 2007 stöd till regional biblioteksverksamhet för 40,7 mkr. Stödet är ett verksamhetsbidrag och till regional biblioteksverksamhet räknar Kulturrådet: 20 läns- och regionbibliotek, 3 lånecentraler, depåbiblioteket i Umeå och internationella biblioteket i Stockholm. Utöver verksamhetsbidraget hanterar Kulturrådet ett utvecklingsbidrag till olika projekt. Till exempel har Kulturrådet gett bidrag till samarbetsprojekt för informations- och mediaförsörjning i de tre stora regionerna i Sverige.³⁶ Exempel på funktioner är Sesim-portalen

³³ Kulturrådet om den nya bibliotekslagen. Brev 2005-01-26 till Kommuner och landsting. Dnr KUR 2005/234.

³⁴ Budgetproposition 2008, Utgiftsområde 17, s. 63.

³⁵ Regleringsbrev för budgetåret 2007 avseende Statens Kulturråd. Ku 2007/2052/Kr. Kulturdepartementet. s. 15.

³⁶ Kettner, Helena, "Kulturrådet och bibliotekens strategiska utvecklingsarbete", i "Folkbiblioteken.se", i "Framsteget 11". Skriftserie utgiven av Regionbibliotek Västra Götaland. (Göteborg 2005). s. 5.

och Norrsök, gemensamma bibliotekskataloger för södra respektive norra Sverige. Länsbiblioteken i Mellansverige har just avslutat projektet LIMIT, ett projekt för att folkbiblioteken ska göra sina webbplatser mer brukarvänliga och lokalt anpassade. Ett aktuellt samverkansprojekt är det nationella Bibliotek 24 som vill skapa en nationell samsökportal, för att användarna ska ha en gemensam nationell ingång till resurser som biblioteken erbjuder. Kulturrådet har ett särskilt uppdrag att främja folkbibliotekens arbete för vuxnas lärande och rådets bidrag till detta ska medverka till att folkbiblioteken utvecklas till viktiga platser för det livslånga lärandet. Samarbete med andra organisationer och myndigheter än bibliotek är en viktig del i arbetet.³⁷

Kulturrådets återrapporteringskrav

Kulturrådet har krav på återrapportering till regeringen. I ett regleringsbrev beskriver regeringen vilka Kulturrådets uppdrag är och vilka återrapporteringskrav regeringen har. I det gällande regleringsbrevet, liksom många år tidigare, är de Kulturrådets övergripande verksamhetsmålen att:

- integrera ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv
- integrera ett barnperspektiv bl a genom att öka deras möjlighet till inflytande och delaktighet
- öka och integrera internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete

Därför har Kulturrådet begärt in uppgifter från Länsbiblioteken om vilka insatser och åtgärder man gjort inom dessa områden. I återrapporteringskraven tillkommer också vilka åtgärder som vidtagits för att öka tillgänglighet till information, byggnader och verksamhet för personer med funktionshinder.

Utvecklingsmöjligheter utifrån statligt uppdrag

Utvecklingsmöjligheter utifrån det statliga uppdraget skulle för Örebro del kunna vara att initiera sådana projekt som främjar samverkan mellan län och inom länet. Ett fördjupat samarbete med grannlän kring exempelvis det livslånga lärandet skulle kunna vara en utvecklingsmöjlighet utifrån det statliga uppdraget.

1.2 Det regionala uppdraget

Från 2006 tillhör Länsbiblioteket som tidigare nämnts Regionförbundet vars övergripande uppdrag är att ta initiativ, samordna och delta aktivt i det regionala utvecklings- och tillväxtarbete. Genom omvärldskunskap, analys, dialog, samarbete och finansiering är målet att nå hållbar tillväxt och god livskvalité i hela regionen. Verksamheten ska verka samordnande och arenaskapande. Regionförbundet prioriterar utveckling och kunskap när det gäller olika aspekter av regionen. Prioriterade områden är Den företagsamma regionen, Den tillgängliga regionen, Den attraktiva regionen, Den synliga regionen samt regionalt utvecklingsarbete.

³⁷ www.kulturradet.se

I Regionförbundets styrdokument står mycket lite omnämnt om Länsbibliotekets uppdrag. I verksamhetsplanen nämns att Länsbiblioteket i Örebro Län ingår i en samverkansutredning och att resultatet presenteras första halvåret 2007. Denna utredning, som nu är slutförd, föreslog ett långtgående samverkan med Västmanland och förslagen var att IT/AV-media, film och länsbiblioteken gick samman och bildade bolag i de två länen.³⁸

Vidare anger förbundsordningen i § 5 att förbundet ska organisera arenor där olika regionala aktörer kan mötas i arbetet med länets utveckling. Detta kan ha en koppling till bibliotekens funktion som lokala mötesplatser i samhället och också anknytning till regional biblioteksutveckling.

Handlingsplanen för 2007 nämner att en genomlysning av Länsbiblioteket ska ske i syfte att utreda framtida arbetsätt och omfattning. Det finns också övergripande mål i handlingsplanen 2007 som kan ha koppling till Länsbiblioteksverksamhet:

- **Regionen har ett positivt entreprenörsklimat med fler nystartade företag**
- **Regionen erbjuder trygghet, trivsel och positiva upplevelser**
Genomförd regional kulturstrategi har kulturen blivit en stark utvecklingsfaktor
- **Verksamhetsutveckling inom socialt arbete, kulturverksamheter och besöksnäring är förankrad i forskning och aktuell kunskap**
- **Örebroregionen har utvecklats till en region med dragningskraft både nationellt och internationellt, med en lyskraft som genererar tillväxt och god livskvalité**

Utifrån dessa mål finns ett antal utvecklingsmöjligheter för Länsbiblioteket, t ex:

- att arbeta för en utveckling av företagservice med biblioteken som informationspunkter för nystartade och små företag inom regionen i samarbete med organisationer med kompetens om företagande³⁹
- vara pådrivande för en utveckling av attraktiva bibliotek som håller en hög kvalité och är attraktiva för medborgarna
- driva en utveckling av biblioteket som kulturcentrum och kulturförmedlare

³⁸ Mer om samverkansutredningen på s. 20.

³⁹ Enligt rapporten Bibliotekens förtjänst från Svensk biblioteksörening visar studier att biblioteken bidrar till företagares framgång genom tillgång till fakta och information nystartade och små företag har behov av.

- utveckla arbetet med omvärldsbevakning samt förmedla och inspirera kommunerna att ta del av forskning och information genom relevant fortbildning
- vara pådrivande i att länet får attraktiva bibliotek och därmed bidra till både god livskvalité och tillväxt⁴⁰
- Biblioteken som arenor för offentliga samtal kan utvecklas och nyttjas i högre grad.

⁴⁰ Kåring Wagman, Anna, "Bibliotekens förtjänst : en forskningsöversikt om den samhällsekonomiska nyttan av bibliotek". Svensk biblioteksforening. (Stockholm 2007).

2. Samverkan

Detta avsnitt beskriver vad bibliotekslagen säger om samverkan och ger exempel på hur samverkan kan se ut idag mellan länsbibliotek. Avsnittet lyfter fram särskilt två goda exempel från andra Länsbibliotek i Sverige. Avsnittet avslutas med ett stycke om samverkansutredningen med Västmanland. Enligt genomlysningens direktiv ska resultatet av Västmanlands-utredningen särskilt beaktas.

2.1 Bibliotekslagen om samverkan

Som tidigare nämnts i denna rapport är samverkan mellan olika bibliotek lagstadgad från och med 2004. En av anledningarna till tillägget var att den ökande servicen till studerande ställer större krav på samarbete mellan olika bibliotekstyper. Enligt Kulturrådet är samarbetet avgörande för att service till studerande ska fungera. Ett annat viktigt område är bibliotekens informationstjänster och att samverkan är viktig för att förbättra tillgången till information och medier.

Tillägg till bibliotekslagen:

7 a § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna. Lag (2004:1261)

Utöver kravet på samverkan innebar tillägget till laget också att kommuner och landsting skulle anta planer för verksamheterna. I dagsläget har 6 av 10 kommuner inte påbörjat arbetet med biblioteksplaner. Regionförbundet Örebro har beslutat om att en regional biblioteksplan ska utformas. Direktivet till planen är dock inte beslutat.

2.2 Befintlig samverkan mellan länsbibliotek

När det gäller befintlig samverkan mellan Sveriges Länsbibliotek finns det geografiska nätverk för att uppmuntra till, driva på och underlätta för samverkan bibliotek emellan. I Mellansverige finns organisationen LIM – Länsbibliotek i Mellansverige. Genom möten, chefsträffar och gemensamma projekt bidrar man till ökad samverkan över hela landet. I södra Sverige samverkar länsbiblioteken i det så kallade SIM-samarbetet. I den norra regionen finns BIN – bibliotekssamverkan i Norrland. Samverkansprojekt uppmuntras genom bidrag till utvecklingsprojekt som finansieras av Statens kulturråd. En trend är samarbete kommuner och regioner emellan genom gemensamma bibliotekskataloger och portaler på internet. En förlängning av den idén har genomförts av projektet Bibliotek 2007 där sex kommunbibliotek i Umeåregionen har gått samman i en webbplats med ny teknik i så kallad bibliotek 2.0-anda.

Flera samverkansprojekt har pågått över kommun- och länsgränser i Sverige. Vanligt förekommande områden för projekten är gemensamma bibliotekskataloger, frågor om fjärrlån och transporter, jämlik mediaförsörjning och serviceförbättringar.

2.3 Värmland och Kalmar - goda exempel på samverkan

Ett gott exempel på samverkan inom ett län är Bibliotek Värmland, där biblioteken är del av starkt ett nätverk för bättre service och resursutnyttjande för länsinvånarna. Även Universitetsbiblioteket och Sjukhusbiblioteket är med i samarbetet. Majoriteten av biblioteken i Värmlands län har nu ingått samarbete om ett läns gemensamt lånekort.⁴¹ På sikt är ett mål en gemensam bibliotekskatalog. Länsbibliotek Värmland har drivit frågan om en starkare länsidentitet och har tillsammans med länets bibliotek byggt upp en gemensam regional identitet i begreppet Bibliotek Värmland. En konkret effekt av detta samarbete är att användaren kan låna på ett bibliotek och lämna tillbaka på ett annat bibliotek, var som helst i Värmland.

Länsbibliotek Värmland har varit noggranna med att behovet att samarbeta ska komma underifrån, från kommunbiblioteken själva. Det finns en vilja att samverka kommunerna emellan, men de har behov av Länsbiblioteket som ”håller i trådarna” för att upprätthålla samarbetet.

Ett exempel på hur fördjupad samverkan kan ske mellan Länsbibliotek är Regionbibliotek Kalmar, som samarbetar med Länsbibliotek Sydost. Inom dessa organisationer finns tre län; Kalmar län, Kronoberg län och Blekinge län. Regionbibliotek Kalmar och Länsbibliotek Sydost⁴² har gemensamt beslutat om vilka konkreta frågor som de ska samarbeta kring inom de tre länen. Inom varje område finns det en gemensam handlingsplan. Till exempel samverkar länen kring frågor om vuxnas lärande, tekniklösningar, gemensamma utbildningar för de 25 kommunerna, tillgänglighet, och barn- och ungdomars delaktighet i informationssamhället. Regionbiblioteket i Kalmar prioriterar arbetet med vuxnas lärande och har en strategisk funktion i regionen som motor i vuxnas lärande. I ”Program för biblioteksutveckling i Kalmar län 2005-2010” kan man läsa att visionen är att Kalmar ska vara Sveriges bästa region när det gäller biblioteksutveckling. Prioriteringarna är till exempel samverkan i hela regionen till exempel när det gäller vuxnas lärande, service till småföretagare, gemensamma upphandlingar och gemensam marknadsföring.

Anledningen till samverkan, menar de tre länen, är att med dagens snabba utveckling är var och en för sig för små och de anser att de måste bredda kompetens, bli starkare utåt, bli effektivare samt frigöra resurser för utvecklingsverksamhet. Det övergripande målet är att kommunbibliotekens service gentemot sina kunder i de tre länen förbättras och att bibliotekens status lokalt stärks.

2.4 Samverkansutredningen med Västmanland

Regionförbundet i Örebro län genomförde en utredning under första halvåret 2007 som föreslog att länsbiblioteken, filmkonsulenter och IT/AV-Media i de båda länen skulle samordnas för att skapa effektivare verksamheter och produktion. Syftet med sammanslagningen var att minska sårbarheten och skapa ett resurscentrum för länen. Utredningen

⁴¹ Intervju med Ingalill Walander Olsson 2007-10-30.

⁴² Länsbibliotek Sydost är en fusion av Länsbiblioteken i Kronoberg och Blekinge.

påtalade fördelar som stordrift, arbetsfördelning och specialisering inom länsbiblioteksverksamheten som skulle tillgodose kraven från kunderna. Utredningen förordade en långtgående samverkan med en gemensam organisation, mer kundinriktad och intäktsfinansierad.

När det gällde länsbiblioteksverksamheten beslutades att styrgruppen skulle avvakta och invänta direktiv för en utredning som ska omforma den statliga kulturpolitiken. Utredningen förväntas vara klar under senare delen av 2008. Den 28 juni 2007 beslutade regeringssammanträdet om direktiven.⁴³ Direktiven säger inte konkret något om regional biblioteksverksamhet. Indirekt kan vissa punkter i uppdraget påverka Länsbiblioteken.

Till exempel ska utredningen se om antalet stödformer kan minskas och om stöden kan styra mindre i detaljer och genreuppdelning. Kommittén ska undersöka om det finns stöd som inte längre är ändamålsenliga och bör förändras, förenklas eller tas bort. De ska också undersöka samband mellan insatser för kultur och regional utveckling och pröva om inriktningen av och formerna för det statliga stödet till den regionala nivån ska förändras. Dock talar man i direktivet främst om kulturinstitutioner och det är ovisst i dagsläget hur kommittén identifierar Länsbiblioteken.

Samverkansutredningen med Västmanland föreslog alltså att Länsbiblioteken i Örebro och i Västmanland skulle gå samman i en gemensam organisation. Efter samtal med representanter för Regionförbundet i Örebro och Västmanlands landsting bedömer jag att den djupgående sammanslagningen som utredningen föreslår inte är realistisk i dagsläget. Dock kan det finnas öppningar för samarbete i framtiden.

Diskussion om samverkan

Om Örebro och Västmanland vill fortsätta driva frågan om fördjupad samverkan, är det av stor vikt att man hittar gemensamma vinster och fördelar samt identifierar konkreta områden som båda parter vill samarbete kring. Här kan Regionbibliotek Kalmar och Länsbibliotek Sydost tjäna som ett gott exempel.

Det finns tecken på att utredningens förslag om en så pass långtgående samverkan för Länsbiblioteken i Örebro och Västmanland inte är realistisk att genomföra. Representanter för Regionförbundet Örebro menar att dörren till Västmanland inte är helt stängd från deras sida, men att initiativet bör komma från Västmanlands håll om ett samarbete ska inledas i framtiden.

Örebro län har också möjligheten att se sig om efter andra samarbetspartners i andra nära intilliggande län, förutom det befintliga samarbete som redan görs med de mellansvenska länen. Värmlands län ligger exempelvis nära geografiskt. Här finns redan ett upparbetat

⁴³ Kulturpolitikens inriktning och arbetsformer. Direktiv 2007:99. (Stockholm 2007).

positivt samarbete mellan kommunbiblioteken i Karlskoga, Storfors och Degerfors.

Den etablerade frivilliga samverkan som Länsbiblioteket i Örebro Län har och haft med framförallt de mellansvenska och närliggande länsbiblioteken fortsätta, om den är till gagn för den regionala biblioteksutvecklingen.

D. Kartläggning

1. Inledning

I detta avsnitt beskrivs kartläggningens syfte, frågeställningar, metod, metoddiskussion och urval. Därefter följer resultatet av kartläggningen. Först presenteras enkätresultaten, sedan redovisas resultaten från intervjuer med primära och sekundära intressenter. Slutligen följer en diskussion kring det som framkommit i kartläggningen.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med kartläggningen är att få in underlag till att formulera förslag till åtgärder för att skapa en framtidsmodell av Länsbibliotek Örebro Län. Kartläggningen ska svara på frågan:

Vilka behov, önskemål och förväntningar har kunder och intressenter av Länsbiblioteket i Örebro Län?

1.2 Metod

Intressentundersökningen har skett genom en enkätundersökning, intervjuer samt frågor via e-post. Fyra besök har gjorts på kommunala bibliotek och ett besök på Universitetsbiblioteket. Totalt har 32 personer intervjuats. 256 personer har fått enkäten via e-post. Ytterligare tre arbetsplatser har fått enkäten som pdf-fil och skickat tillbaka den med post. Enkätundersökningens svarsfrekvens var 61 %. De som svarat på enkäten har varit mycket frikostiga i och motiverade att dela med sig av synpunkter i de öppna frågorna och de möjligheter till kommentarer som fanns i anslutning till vissa frågor. I denna rapport redovisas ett urval av svaren i citat eller refererande text. Enkätundersökningen utfördes i programmet Esmaker. Per Sandén på Regionförbundet Örebro har varit till stor hjälp i arbetet med enkäten och programmet.

1.3 Metoddiskussion

En anledning till enkätundersökningens bortfall på 39 % är att programvaran som enkäten producerades i orsakade problem i kommunikationen med vissa kommuner. Beroende på e-postprogram hade respondenterna problem att enkelt logga in, vilket förmodligen hade att göra med brandväggar och administrativa kontra publika datanätverk. En konsekvens av detta var att flera tröttnade på att inte kunna logga in, och även om jag försökte bidra till att lösa problemet, så lyckades det inte på sina håll. Ett problem tycks vara att vissa kommuner hade ett högt säkerhetstänkande och inte tillät de åtgärder som programföretaget rekommenderade för att lösa problemet. De respondenter som meddelade att de problem fick enkäten som pdf-fil och skickade tillbaka den med post. Utredaren gick också ut med information om denna möjlighet via e-post till kontaktpersoner i länet.

När det gäller svarsfrekvens så är 61 % ett fullgott resultat. En tolkning är dessutom att de som inte svarat på enkäten är personer som har liten uppfattning och liten kontakt med Länsbiblioteket och befinner sig i periferin som intressent av Länsbiblioteket.

1.4 Urval

Enkäten skickades till de primära intressenterna som av tradition har varit Länsbibliotekets kunder. Primär målgrupp var här alltså personalen på folkbiblioteken i kommunerna i länet. Eftersom även andra personalgrupper inom länets olika bibliotekstyper kan ha en uppfattning om Länsbiblioteket och dess roll i framtiden, har även bibliotekspersonal på sjukhusbibliotek, universitetsbibliotek samt folkhögskolebibliotek också fått enkäten. Nyckelpersoner har intervjuats, såsom medarbetare inom Regionförbundet, bibliotekschefer och ett antal lokala, regionala och nationella intressenter. Samtal och intervjuer har exempelvis genomförts med representanter för Statens Kulturråd, Landstinget Västmanland, Tal- och punktskriftsbiblioteket, Örebro Landsting, Regionförbundet i Örebro, Regionförbundet i Värmland, Regionförbundet Halland och Regionförbundet i Kalmar. Utredaren har också fört samtal och e-postkommunikation med läns- och regionbibliotek i landet. Till utredningen har en referensgrupp med representanter från folkbiblioteken, Örebro universitetsbibliotek samt Örebro Läns bildningsförbund varit kopplad och fungerat som bollplank. Utredaren har under arbetets gång rapporterat till styrgruppen som också varit delaktig i urvalsbeslut och utformning av enkäten.

2. Resultat av enkätundersökningen

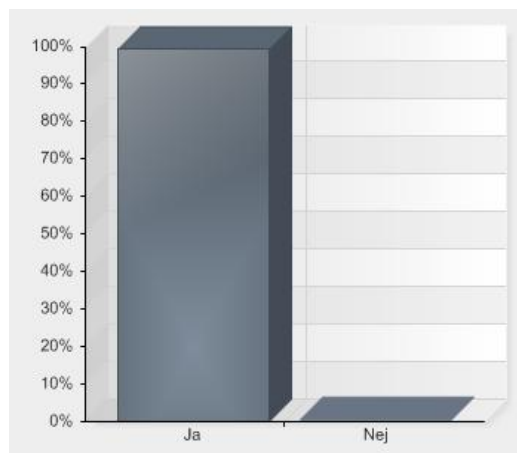
Enkäten skickades till 256 e-postadresser. Det var personal inom folk- och skolbibliotek, sjukhusbibliotek, universitetsbibliotek samt folkhögskolebibliotek som fick den. Även bibliotekschefen och den närmaste förvaltningschefen fick enkäten. Svarefrekvensen var 155 personer, alltså 61 %. Här följer en redovisning av enkätens viktigaste frågor och svar. Respondenterna har varit mycket engagerade och lämnat många kommentarer. Här nämns ett urval i anslutning till en del frågor.

Bakgrundsfrågor

De första fyra frågorna i enkäten handlade om i vilken eller vilka kommuner respondenterna arbetar, vilket typ av bibliotek de arbetar på, hur länge de arbetat samt vilken yrkeskategori de tillhör. Majoriteten av de som svarat arbetar på folkbibliotek, 81 % och skolbibliotek 17,6%. 44,5 % är bibliotekarier, 32,3 % kanslist och 18 % är annan yrkeskategori, till exempel Kultur- och fritidschef, lärare, informatör, språkvård, förvaltningschef mm. 42 % har arbetat mer än 20 år och drygt 20 % har arbetat mellan 0-5 år. Den grupp som visat störst behov och har stora förväntningar och önskemål på Länsbiblioteket, är personalen på folkbiblioteken.

Fråga: Jag känner till att det finns ett Länsbibliotek i Örebro län

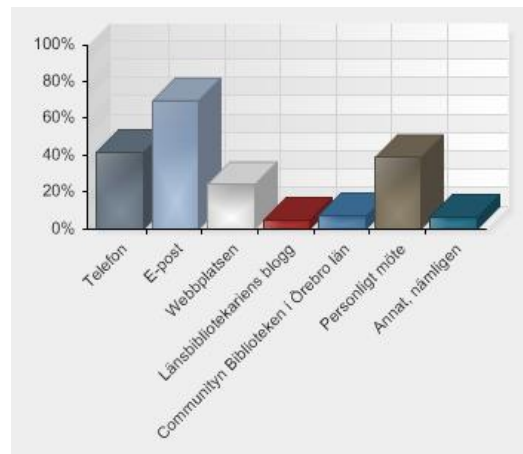
Länsbiblioteket är välkänt i enkätundersökningen, endast en person känner inte till att det finns. Den som svarade nej är nyanställd.

**Fråga:
När du har kontakt med Länsbiblioteket,
vilken kommunikationskanal använder du?**

44 % av respondenterna har kontakt oftare än varje kvartal. 15 % har aldrig kontakt. 39 % har kontakt varje halvår eller mindre.

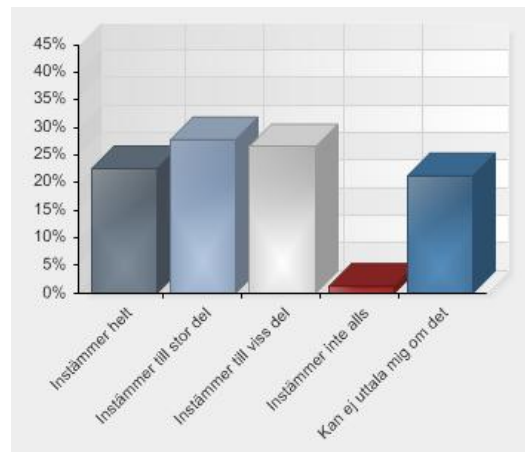
Kontakten består främst i e-postkommunikation, personligt möte och telefon. Webbplatsen är också en viktig kommunikationskanal. I kommentarer har framkommit att man menar webbplatsen såsom den var under Landstingstiden, inte den nuvarande under Regionförbundet. Där vill många ha en förbättring. Länsbibliotekariens blogg och communityn ”Biblioteken i Örebro län” används blygsamt.

**Fråga:
Jag har stort förtroende för Länsbiblioteket.**

50 % instämmer helt eller till stor del.
21 % kan inte uttala sig.
27 % instämmer till viss del.

Möjligen har de som inte kan uttala sig mycket lite kontakt med Länsbiblioteket. De kan också vara osäkra på vad de kan förvänta sig efter omorganisationen till Regionförbundet.

**Fråga:
Länsbiblioteket är viktigt för...**

- kompletterande medieförsörjning, 63 % instämmer helt + till stor del
- fortbildning, 86 % instämmer till helt + till stor del
- information, 87 % instämmer till helt + till stor del, 0 % inte alls
- rådgivning, 84 % instämmer helt + till stor del
- samverkan ..instämmer helt/till stor del, 0 % instämmer inte alls
- Länsbiblioteket fyller ingen funktion, 1,4 % instämmer helt, 74 % inte alls

Denna fråga visar att kompletterande medieförsörjning har mindre betydelse än de andra biblioteksuppgifterna. Behovet av fortbildning, information, samverkan och rådgivning är större. En förklaring till det kan vara att medieförsörjningen fungerar ganska bra som det är och att man inte märker av det så mycket, att det är en självklarhet. En annan förklaring är att det faktiskt

har minskat i betydelse.

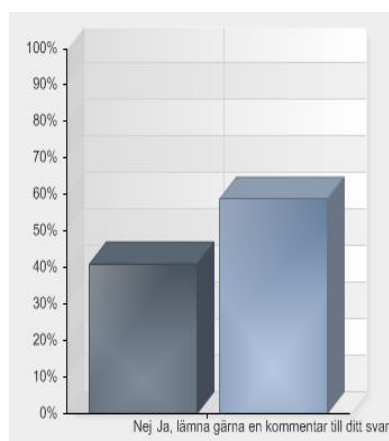
Fråga:

Jag tror att behovet av Länsbiblioteket kommer att öka.

Ca 60 % tror att behovet kommer att öka. Över 40 respondenter lämnade kommenterar på denna fråga. Majoriteten påtalar behovet av mer samarbete mellan biblioteken:

”det utökade samarbetet mellan olika kommunbibliotek kommer att fortgå och utökas och att länsbiblioteket har en viktig roll som moderator, inspiratör och fortbildare vid samordningen av nya funktioner.”

Någon menade att samverkan är avgörande om biblioteken ska kunna använda alla de möjligheter Internet erbjuder. Länsbiblioteket behövs för att få tillstånd kanaler för smidig och billig distribution av media, dels mellan biblioteken, dels mellan bibliotek och användare.

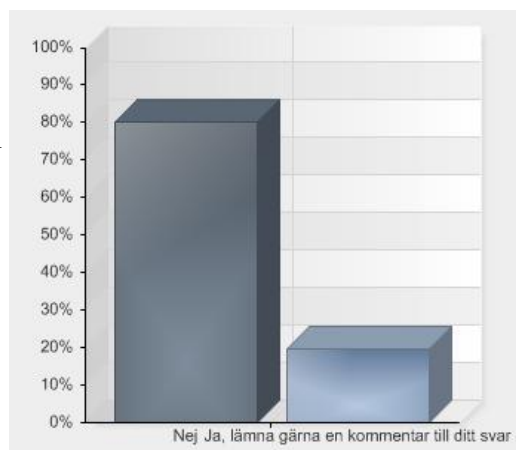

Fråga:

Jag tror att behovet av Länsbiblioteket kommer att minska.

80 % tror inte att behovet kommer att minska. 13 respondenter kommenterade denna fråga. Någon menar att länet är för litet för att uppfylla alla önskemål på olika samarbetspartner och att man ska slå ihop länsbiblioteken till större regioner. De behövs, men inte som förr. Någon anser att det spelat ut sin roll:

Ja, det är en kvarleva från förra seklet och med dagens elektroniska kommunikationer och nätverk finns det stora möjligheter att utveckla nya samarbetsformer och möjligheter att vara informerad.

Fråga om framtidens roll och kompetens

För att fånga upp begrepp som respondenterna associerar till Länsbibliotekets framtida roll och kompetens kunde respondenterna i två frågor välja ut fem begrepp som de tyckte var viktigast, av ett 20-tal. När det gäller den framtida rollen listades dessa begrepp högt:

- Kompetensutveckling (75 %)
- Framtidsspaning (46 %)
- Samverkan (44 %)
- Projektstöd (28 %)
- Kompletterande medieförsörjning (25 %)
- E-tjänster (24 %)
- Barnkultur (22 %)
- Strategiskt arbete 22 %)

Någon kommenterade vikten av att inte tappa den lokala återkopplingen:

Samtidigt som man pratar om stora ord som framtidsspaning, image, profilering mm är det ändå viktigt att Länsbiblioteket ser kommunbiblioteken i sin vardag, i den grundläggande verksamheten. Samtidigt som Länsbiblioteket lite ska vara en blåslampa under rumpen på kommunbiblioteken och kommunbibliotekscheferna så får inte verklighetsanknytningen saknas. Man kan initiera projekt efter projekt och ha många fina intentioner, men om inte viljan och motivationen finns ute på biblioteksgolven spelar det ingen roll.

När det gäller de framtida kompetenserna var följande begrepp högt rankade.

- Omvärldsbevakning/analys (59 %)
- Handledning/coaching (39 %)
- Informationskompetens (34 %)
- Marknadsföring (31 %)
- Projektledning (29 %)
- Mediakunskap (29 %)
- Strategisk kompetens (28 %)
- Metodutveckling (28 %)
- Kunskaper om läsfrämjande (24 %)

Den kompetens som blev minst prioriterad var kunskaper om teknisk hårdvara, teknisk mjukvara, kunskaper om OPAC (webbaserad bibliotekskatalog).

Fråga:

Vad ska Länsbiblioteket ägna sig mer åt?

Här var några önskemål att samordna, vara motor och att bidra till lokala utvecklingsprojekt. Stöd

och inspiration till nytänkande och utveckling var också önskemål. Marknadsföring var viktigt, menade ett par respondenter. Dels behöver man bli bättre på att marknadsföra Länsbiblioteket, dels kan det bli en viktig del i Länsbibliotekets fortsatta arbete - att hjälpa kommunbiblioteken utvecklas när det gäller just marknadsföring. De ska fungera som en föregångare som förmedlar ny forskning sprider kunskap om utvecklingen i biblioteksvärlden:

Jag vill att länsbiblioteket ska vara en föregångare, de ska hjälpa till att dra åt rätt håll. Vi behöver hänga på alla nya medier som kommer, vi får inte hamna efter. Spaning! Putta oss små bibliotek framåt så att vi är moderna och attraktiva för alla invånare i vår kommun.

Fråga:

Vad ska Länsbiblioteket ägna sig mindre åt?

Några tyckte att det är för mycket information att söka bland: ”Minska besöken i cyberrymden och kom tillbaka till böckernas värld i verkligheten”, sa någon. Flera var kritiska till att Regionförbundet har slukat Länsbiblioteket och tycker att Länsbiblioteket ska ägna sig mindre åt interna omorganisationer och arbete inom förbundet som inte har med biblioteksutvecklings att göra:

Det har gungat för mycket på länsbiblioteket den sista tiden på grund av alla omorganisationer. Det har varit så att man inte vet var de finns eller vem som arbetar med vad. Det måste vara otroligt svårt för personalen, ingen skugga skall falla över dem.

Sammanfattning av enkätundersökningen

Den grupp som visat störst behov och har stora förväntningar och önskemål på Länsbiblioteket, är personalen på folkbiblioteken. Enkätens svarsfrekvens var 61 %. Det finns en god svarsfrekvens bland folk- och skolbiblioteken. De som inte har svarat är personer med liten kontakt med Länsbiblioteket, eller som haft stora problem med enkätprogrammet och gett upp. Intressenterna visar en oro över organisationsförändringarna och undrar lite över Länsbibliotekets framtid. Det finns en osäkerhet i vad man kan förvänta sig. Länsbiblioteket är dock välkänt, endast en person känner inte till att det finns. Kompetens som omvärldsbevakning, handledning, informationskompetens och marknadsföring är eftertraktade kompetenser. Begrepp som förknippas med en framtida önskvärd roll är Kompetensutveckling, framtidsspaning, samverkan, projektstöd. Intressenterna är mån om att Länsbiblioteket inte tappar den lokala anknytningen. Samtidigt vill de ha en aktör som är föregångare, ligger i framkant och driver på utvecklingen. När det gäller kommunikation så finns det en osäkerhet vilken kanal som är viktigast. Majoriteten använder idag e-post, personligt möte och telefon som huvudsakliga kanaler. Intressenterna tycker att det är lite mycket blogg och community, det känns inte så avslappnat att använda de kanalerna. Det verkar finnas ett motstånd i att delta. Man är van att få tillsänt information och är bekväm med det. Å andra sidan kan den nya tekniska kommunikationskanalerna komplettera det erfarenhetsutbyte som intressenterna efterlyser. Det finns stora möjligheter i de digitala plattformarna för kommunikation.

3. Resultat intervjuer

32 intervjuer med olika grupper har genomförts under genomlysningen. I detta avsnitt presenteras ett urval och de som jag anser vara mest relevanta. För att komplettera enkäten som gick ut till all personal valde jag att särskilt intervjua ett urval av bibliotekschefer. Frågorna som intervjuerna har fokuserat kring är:

- Vad tillför Länsbiblioteket ert bibliotek?
- Vad ska Länsbibliotekets resurser gå till?
- Vilka behov har ni som bibliotek av ett Länsbibliotek i framtiden?
- Vilken kompetens ska finnas på ett Länsbibliotek i framtiden?
- Hur fungerar kommunikationen mellan Länsbiblioteket och er?
- Hur fungerar den kompletterande medieförsörjningen?
- Hur ser era politiker på bibliotekets roll?

3.1 Primära intressenter

Här nedan följer en sammanfattning av intervjuerna med några av bibliotekscheferna. Eftersom även universitetsbiblioteket enligt direktivet är primär intressent finns även sammanfattningen från den intervjun med här. I resultaten av intervjuerna finns inte alltid svar på alla frågor.

”Det är ett elände i att hänga med i allt som Länsbibliotekarien kommunicerar. Jag sätter gärna av tre dagar per år för ett internat för erfarenhetsutbyte och information”

Respondent A är skeptisk till Länsbiblioteket. Det borde vara en resurs för förändringsarbete och med en mer flexibel personaluppsättning. Det saknas ett forum för utbyte av tankar och idéer, anser A. Det är bra med kompetenshöjande insatser men A är inte så positiv till stora projekt och nämner Limit-projektet som exempel. Det är viktigt, anser A, att om man ska driva projekt krävs tydliga mål som går att utvärdera för att kunna se om satsningen gjort någon skillnad. När det gäller kommunikation tycker A att det kan vara svårt att hänga med i all information från Länsbiblioteket. A sätter hellre av tre dagar per år för ett internat för att byta erfarenheter. Kompetens på Länsbiblioteket i framtiden bör vara generalister snarare än specialister. Det finns egentligen bara två behov respondenten påtalar: kompetenshöjning och ett forum för utbyte av tankar och idéer.

Respondent B anser att Länsbiblioteket som förmedlare av omvärldsbevakning är viktigt. Det är svårt att hinna med att bevaka det som händer på biblioteksfronten. B visar sin uppskattning över besöken under året av Länsbibliotekarien, bra att få tid att prata enskilt. Kompletterande medieförsörjning fungerar bra nu, man lånar av varandra men transporterna måste bli bättre. Tidigare har Länsbiblioteket ordnat Länsresor och studiebesök vilket var bra, tycker B. Då får man mer tid att prata med varandra. En akut fråga som inte kommer att minska i framtiden är bemötande av flyktingar, en grupp som ökar på biblioteken. Gruppen ställer nya krav på bemötande och innehåll av media. Kanske fortbildning tillsammans med andra personalgrupper kunde vara bra. När det gäller kommunikation tycker B att det är viktigt med det personliga

mötet. E-posten är ett bra redskap. B har svårt att motivera sig att gå in på kommuntytyn ”Biblioteken i Örebro län:

”Kanske är jag lite gammalmodig, men det tar emot lite att bli offentlig, presentera sig själv. Det är svårt att motivera sig och gå in och titta. Jag skulle nog använda det mer om man gjorde något för att det skulle bli lättare att gå in och titta.”

Respondent C meddelar sin kritiska hållning till Regionförbundet, och hur osynliga kommunerna upplever att de är. C tycker att Länsbiblioteket tillför utbildning, kompletterande medier och ett visionärt tänkande. Internat är bra, då man får tillfälle att prata mer informellt och utbyta erfarenheter. En viktig uppgift för Länsbiblioteket kan vara att upphandla och pressa priserna på databaser, menar C. I framtiden blir Länsbiblioteket som visionär allt viktigare. Det är också viktigt att Länsbiblioteket bidrar till att kommunbiblioteken får lära av varandra – utbyte av erfarenheter, framgångar och misslyckanden. *”Om vi ska investera 1 miljon i någonting vill gärna veta hur andra har lyckats.”* Det finns brister i dialogen idag, tycker C. Det måste bli bättre, det ska vara lätt att kommunicera. Måste hitta lösningar på hur vi kommunicerar: *”Annars kan de visionära hur mycket de vill”*. Communityn ska exempelvis vara lätt att komma in på och den ska vara på svenska. Det är viktigt med en koppling mellan Länsbiblioteken och de lokala bibliotekens behov. Det borde finnas en obligatorisk ledningsgrupp, eftersom det är chefer och ansvariga som sprider information vidare internt. C känner inte att de vinner så mycket på att vara med i samarbete kring fria flöden, men konstaterar att det fungerar bra nu. Dock behövs det bättre transporter i länet för media. C anser att när Länsbiblioteket sponsrar med databaser är det viktigt att de är användarvänliga. De har också en viktig roll i marknadsföring av databaserna.

Respondent D tycker att Länsbiblioteket har blivit osynligt sedan de gick in i Regionförbundet. En viktig funktion för Länsbiblioteket är att fungera som en föregångare för biblioteken i länet genom till exempel information om vad som händer i biblioteksvärlden. D tycker att Länsbiblioteket är särskilt viktiga för små kommuner där det är ont om tid och man har små resurser. I sitt dagliga arbete drunknar man lätt i vardagens arbetsuppgifter, och då har man inte tid att hålla sig ajour med vad som händer i omvärlden, menar D. Viktig kompetens på Länsbiblioteket är till exempel IT-kompetens. När det gäller fria flöden och lån av media tycker respondenten att transporterna funkar dåligt, att det tar för lång tid.

Respondent E tycker att det har varit bra med handledning från Länsbiblioteket, i arbetet med lokala utvecklingsfrågor. En viktig kompetens på Länsbiblioteket i framtiden är generalister snarare än specialister. Specialistkompetensen kan man beställa vid behov, och den förändras över tid, menar respondenten. Länsbiblioteket behövs som inspiration och anordnare av utbildning, och hjälpa de små biblioteken med att skapa attraktiva bibliotek. Även E håller med om att transporterna fungerar dåligt.

Respondent F uttrycker sig kritisk till Regionförbundet. Länsbiblioteket blev osynliga när de gick in i Regionförbundet. F tycker att Länsbiblioteket tillför en värdefull bollplanksfunktion för chefen: *"Man behöver bolla vissa saker och ibland få någon utomstående syn på saken."* Dessutom tillför de utbildning, bibliotekschefsträffar och omvärldsbevakning, vilket kommer att fortsätta vara viktigt i framtiden. Chefsträffar var bra när de var regelbundna. När det gäller omvärldsbevakningen säger F att det är svårt att hinna med, och det är värdefullt att få information via e-post, man känner sig uppdaterad. E-posten är den viktigaste kommunikationskanalen och webbplatsen som den var under Landstingstiden var en bra plats för övergripande information. Webbplatsen är bra för att man slipper logga in, det går snabbt, tycker F. F visar sin oro inför framtiden. Dels gäller oron om Länsbiblioteket får vara kvar i Regionförbundet, dels om den pågående kulturutredningen och vad den kommer att innebära för länsbiblioteken. I framtiden tror F att biblioteket som mötesplats kommer att öka, spontanbesöken och kraven på att uppleva något när man spontant besöker biblioteket. Länsbiblioteket skapar och frigör resurser för biblioteken ute i länet eftersom de frigör tid för bibliotekspersonalen, anser F. F tror på samverkan, särskilt med Värmland: *"det är en överlevnadsstrategi för Länsbiblioteket."*

Örebro universitet har sin egen webbplattform för alla sina studenter, även de som läser på distans. Detta gör att alla studenter kan beställa material direkt från nätet från Örebro universitetsbibliotek. Folkbibliotekets roll för den målgruppen är begränsad till att träffas på och sitta och plugga. Ofta läser man och jobbar samtidigt idag när man läser på distans, menar representanter för universitetet. Några respondenter tycker att det kan vara svårt att svara på frågor om Länsbibliotekets framtida roll, därför att de har ganska liten kontakt och uppfattning om deras verksamhet. Någon annan menar att Länsbiblioteket har spelat ut sin roll, men att det finns i nuläget ett behov av att vara en slags samordnare för länet som driver vissa frågor och stöttar biblioteken. Det kan räcka med ett fåtal personer på Länsbiblioteket, som köper in kompetens vid behov, är igångsättare och hjälper biblioteken att utföra det som de vill ha.

En respondent på universitetet anser att det behövs en nationell genomlysning av Länsbiblioteken för att se över vilka behov som faktiskt finns idag. Länsbiblioteken är tillkomna i en annan tid och ett annat behov än nu, menar respondenten, och anser att formen har överlevt sig själv. Det är gammalmodigt med kompletterande medieförsörjning, är en synpunkt som finns i gruppen. I och med att man idag kommer åt mycket information via Internet så minskar behovet av Länsbibliotekets arbete med kompletterande medier. I framtiden skulle Länsbibliotekets uppgift kunna vara att ha en samordnande roll gentemot folkbiblioteken, och driva projekt som enskilda små bibliotek inte har tid att driva, menar en annan respondent. Länsbibliotekets resurser bör gå till att vara en nationell resurs för regionen, kompetensutveckling och till det som biblioteken behöver hjälp med. Den viktigaste kompetensen på ett Länsbibliotek i framtiden är omvärldsbevakning, öppenhet inför vad som rör sig i samhället, kreativitet och förmåga att se möjligheter. En modell kan

vara att ha en projektorganisation som ibland driver stora projekt och då anställer personal tillfälligt.

En kompletterande fråga ställdes till bibliotekcheferna på folkbiblioteken. Frågan handlade om vad det lokala biblioteket skulle göra med resurserna som Länsbiblioteket har, om inte Länsbiblioteket fanns. De flesta skulle satsa resurserna på att anställa personal för utvecklingsarbete där verksamheten för tillfället var svag; barnbibliotek, läslustfunktion, personal för skolbibliotek eller annat utvecklingsarbete som identifierades som aktuellt. Någon annan ville satsa på en samordnare i länet som kan arbeta med alla aspekter av IT- bibliotekskataloger, webbsidor, ha undervisning både för personal och besökare, eftersom man upplever en tidsbrist i att sätta sig in i alla dataprogram, uppgraderingar och utvecklingsmöjligheter i bibliotekskatalogerna. En annan skulle lägga resurserna på att integrera biblioteksverksamheten med andra kulturella verksamheter, med till exempel läsandet i ett bredare fokus.

Sammanfattning av intervjuer med primära intressenter

Det finns ett stort behov av plattformar för erfarenhetsutbyte. Någon tycker att det informeras för mycket och har svårt att ta till sig allt. Det de flesta har gemensamt är att de önskar träffar där de kan byta framgångar och motgångar, och få information om aktuella frågor. Flera har nämnt ett internat som var mycket uppskattat. Särskilt bibliotekschefer upplever att de behöver ett stöd från någon utifrån att bolla frågor med för att komma vidare i sin verksamhetsutveckling. Även om det finns ett stort behov, så finns det också kritiska röster. Någon anser att Länsbiblioteket spelat ut sin roll och inte egentligen behövs. De som är mest kritiska är dock inte Länsbibliotekets primära målgrupp enligt lagen: folkbiblioteken. Flera uttrycker sin skepticism till Regionförbundet som sådant. Det finns en oro över vad som ska hända med Länsbiblioteket. Man upplever att det har blivit osynligt och otydligt sedan ingången i Regionförbundet. Fortbildning tillsammans med andra professioner i kommunerna i länet var en idé som kom under en intervju. Att bredda sina målgrupper som Länsbibliotek kan vara en bra idé om det berör ämnen som folkbiblioteken har gemensamt med andra personalgrupper i kommunerna.

På frågan om Länsbiblioteket inte fanns och man själv hade tillgång till resurserna, skulle majoriteten av de som svarat satsa resurserna på personal för utvecklingsarbete som för tillfället var svagt lokalt. En respondent prioriterade en regional samordning av IT-frågor. Någon poängterade att resurserna skulle användas till tillfälliga tjänster för aktuella utvecklingsarbeten, inte till en tillsvidarejänst. Av detta kan man dra slutsatsen att det är viktigt att Länsbiblioteket identifierar de lokala behoven och riktar en del av sin verksamhet gentemot de lokala behoven.

3.2 Sekundära intressenter

Här nedan refereras till vad som framkommit i interjuer, e-postkommunikation och samtal med vissa sekundära intressenter. En fråga som varit i centrum har varit: Vilka behov ser ni av ett Länsbibliotek i framtiden? Även frågor om kompetens och vad resurserna ska gå till har förekommit. När det gäller de sekundära intressenterna är de uppdelade i lokalt anknutna, andra läns- och regionbibliotek samt statliga intressenter.

Arkiv och museer

Arkiven samarbetar gärna med biblioteken i länet och ser Länsbiblioteket som en viktig förmedlare med överblick och övergripande kunskap över hela länet biblioteksresurser, menar respondenten för Arkivcentrum. Till exempel kan Länsbiblioteket spela en viktig roll i det länsövergripande arbetet med att satsa på lokalhistorisk litteratur. Det finns ett stort intresse för lokalhistoria i länet och tillgängligheten till lokalhistoriskt material är begränsad och litteraturen är svår att få tag i, till exempel för att den tryckts i små upplagor.

Respondenten för Örebro läns museum kan se många samordnings- och synenergieffekter framförallt för kulturarvsarbetet om det blir regionbildningar i Sverige. Respondenten kan se att det finns angelägna uppgifter för Länsbiblioteket som forskning, utveckling och utbildning för regionens bibliotek och dess personal.

Folkbildningen

Örebro läns bildningsförbund fungerar som arenaskapande för olika aktörer som arbetar med kultur och folkbildning. Länsbiblioteket är en av medlemmarna i styrelsen för bildningsförbundet. När det gäller biblioteksfrågorna så finns en stark koppling mellan biblioteken i länet och bildningsförbundet, menar respondenten för Bildningsförbundet. En styrka är att Länsbiblioteket har kunskap som kommer de lokala biblioteken till nytta. En viktig roll är att föra vidare kunskaper till de lokala biblioteken och ansvara för omvärldsanalys. En viktig uppgift är också att bidra till att upprätthålla en levande debatt och betydelse av biblioteken i samhället, menar respondenten.

Andra läns- och regionbibliotek

Utredaren har ställt frågor via e-post till andra läns- och regionbibliotek, samt haft intervjuer med ett urval som är intressant i jämförelse med Länsbiblioteket i Örebro län. Frågor som ställts har förutom behoven i framtiden handlat om kompetens, vad resurserna ska gå till och hur man ser på samverkan. Här följer ett urval av svaren.

När det gäller behovet av Länsbibliotek i framtiden menar en respondent att Länsbiblioteken behövs eftersom det inte räcker med en kommunal och en statlig nivå. Om den statliga skulle utvecklas kanske behovet av Länsbiblioteken skulle minska. En annan respondent lyfter fram det starka behovet av en nationell bibliotekspolitik och strategi.

De viktigaste uppgifterna i framtiden borde handla om exempelvis regionalt utvecklingsarbete inom andra områden än bibliotek, till exempel utbildning, tillväxt eller omvårdnad. Andra viktiga uppgifter är, enligt en annan, omvärldsbevakning, driva på folkbibliotekens införande av ny teknik, deras arbete mot den politiska nivån och arbetet med vuxnas lärande och stöd till småföretag.

Exempel på kompetens som bör finnas på ett Länsbibliotek i framtiden är handledande kompetens och forskningskompetens. En annan menar att omvärldsbevakningskunskap, projektledning och marknadsföring är viktigt. Regionbibliotek Halland har tre utvecklingsledare inom områdena barn och unga, digitala bibliotekstjänster och rum & medier. En funktion som blir viktigare i framtiden att stödja bibliotekspersonal lokalt anser respondenten för Halland. Ett handledande arbets sätt blir allt viktigare.

När det gäller samverkan menar flera att det är en förutsättning, dels för att det ska bli en nationell utveckling av biblioteken och deras status i samhället, dels för att det är en överlevnadsfråga. Någon menar att det finns för många länsbibliotek i Sverige och att de bör ta ytterligare steg till fördjupad samverkan. Resurserna ska gå till: välutbildad och kompetent personal, för förstärkning på lokal nivå, Utvecklingsprojekt i samarbete med kommunbiblioteken eller till kärnfrågor som läs- och skrivutveckling, informationskompetens och metodutvecklingsarbete.

Förväntningar från staten

Det statliga Tal- och punktskriftsbiblioteket ser Länsbiblioteken som en viktig kanal för att informera länens bibliotek om de nya förutsättningar för talböcker för människor med läsfunktionshinder.⁴⁴ Under 2007 förändras hanteringen av talböcker i och med att det virtuella biblioteket tar ännu ett steg framåt. Alla bibliotek får nu tillstånd att själva framställa exemplar av böcker till personer med läshandikapp enligt 17 § i upphovsrättslagen.⁴⁵ Lagen ger biblioteken rätt att ladda ned talböcker från TPBs digitala bibliotek och bränna kopior till enskilda låntagare på biblioteket. De tidigare kassetböckerna ersätts av talboksspelare, mp3-spelare och datorer med läsprogram som gör att personer med läshandikapp själva kan se vad som finns. Enligt en rapport från TPB⁴⁶ är fortbildning om den nya tekniken och kunskap om läshandikappades behov ett utvecklingsområde där Länsbiblioteken spelar en viktig roll. I allmänhet finns det låg teknisk kompetens om talböcker och kunskaper om dyslektikers behov på kommunernas bibliotek. En uppgift för Länsbiblioteken skulle kunna vara enligt TPB att förbättra den webbaserade talboks informationen för kommunbiblioteken i länet.

Statens kulturråd menar att den regionala biblioteksverksamheten har genomgått en förändring de senaste 10 åren⁴⁷. Arbetet med kompletterande medieförsörjning minskar i betydelse medan uppgiften att bedriva fortbildning och projekt ökar. En statlig kulturutredning som

⁴⁴ Telefonintervju Mia Snygg 2007-10-27.

⁴⁵ Tidigare hade TPB monopol på detta.

⁴⁶ Omvärldsbesök 2004-2006. Tankar och intryck.

⁴⁷ Telefonsamtal Mats Hansson, 2007-10-27.

pågår och beräknas färdig senare delen av 2008 kan påverka den regionala biblioteksverksamheten. Respondenten konstaterar att det finns ett behov av en ny fjärrlåneutredning, och att mycket har hänt sedan 1994 då senast en utredning om fjärrlån gjordes. IT-utvecklingen håller på att förändra fjärrlånesystemet. Statens kulturråd får uppdrag från regeringen och bedriver sin verksamhet utifrån ett årligt regleringsbrev, som styrs av förordningen om statsbidrag för regional kulturverksamhet. Ett prioriterat område är strategiskt utvecklingsarbete och samverkan mellan flera län. Kulturrådet stöder projekt som bidrar till att göra folkbibliotekens information och tjänster tillgängliga för alla.

Sammanfattning sekundära intressenter

När det gäller lokalt knutna intressenter finns ett behov av samverkan med Länsbiblioteket på olika sätt. Både folkbildningen och representanter för arkiv och museum kan se att Länsbiblioteket spelar en roll i ett länsövergripande sammanhang för folkbildningen, kulturarvet och det lokalthistoriska Örebro. Från statligt håll finns stora förväntningar från Tal- och punktskriftsbiblioteket, som ser Länsbiblioteken som en kanal för information mellan statlig och kommunal nivå. Länsbiblioteken fyller en viktig roll i att informera och fortbilda kommunbiblioteken om den nya tekniken för talböcker och om läsfunktionshinder, i samarbete med TPB. När det gäller staten så är det också en del som händer. På ett statligt plan ska också nu Bibliotekslagen utvärderas och en ny kulturpolitisk utredning har startat sitt arbete. Det finns indikationer på behov av en ny fjärrlåneutredning. Allt detta kan påverka behoven av Länsbiblioteken i framtiden. Tankar från andra läns- och regionbibliotek ger en bild från fältet att samverkan är mycket viktigt. Flera efterlyser också en nationell bibliotekspolitik.

4. Diskussion

I detta avsnitt har frågan om vilka behov, förväntningar och önskemål olika intressenter har av Länsbiblioteket varit i fokus. I enkätundersökningen, intervjuer och e-postkommunikation har olika intressenter fått frågor om vilka behov och önskemål de har av ett Länsbibliotek i framtiden.

Generellt kan man säga att kartläggningen visar på ett starkt behov av samordning och samarbete, både mellan kommunerna i länet och med andra intilliggande län, samt fortbildning och omvärldsbevakning.

Majoriteten anser att behovet av ett Länsbiblioteket kommer att öka i framtiden men det finns även de som anser att behovet kommer att minska, eller framförallt förändras, delvis på grund av IT-utvecklingen. Det finns alltså vissa respondenter som anser att Länsbiblioteken har spelat ut sin roll och att ”det är en kvarleva från förra seklet”. I och med en förbättrad infrastruktur för information så är den regionala biblioteksverksamheten inte lika viktig som den var förr, när tillgången till fakta och information inte var lika tillgängligt. Det är en tydlig minoritet som menar detta, och de flesta representerar intressenter som inte är Länsbibliotekets huvudsakliga målgrupp enligt Bibliotekslagen. Även vissa av de kritiska rösterna anser att behovet av kompetensutveckling och samordning ändå kvarstår. De lokala behoven består till stor del av att få stöd lokalt.

Erfarenhetsutbyte viktigt bland chefer

Bibliotekscheferna ser Länsbiblioteket som ett bollplank och har ett stort behov av att någon tar ansvar för att skapa arenor för erfarenhetsutbyte, fortbildning, omvärldsbevakning och samverkan. Många menar att man drunknar i det dagliga arbete med vardagens arbetsuppgifter, och att man då inte tid att hålla sig ajour med vad som händer i omvärlden. Särskilt cheferna tycker att Länsbiblioteket spelar en viktig roll i deras behov av att byta erfarenheter och lära av varandras framgångar och motgångar. Länsbiblioteket borde vara en resurs för bibliotekens förändringsarbete, tycker en respondent, en visionär, en spjutspets som står för nytänkande, menar en annan.

Upphandling av e-tjänster och databaser

Det framkommer också önskemål om att Länsbiblioteket ska driva upphandling och pressa priser gentemot företag som levererar bibliotekskataloger och e-tjänster. Man tror att Länsbiblioteket kan hjälpa till med att driva på i sin samordnande funktion för länet, som inte det enskilda biblioteken kan. Regionbibliotek Kalmar har till exempel tagit denna uppgift på allvar och upphandlar just nu om bokinköp för de tre länen inom Länsbibliotek Sydost och Kalmar.⁴⁸

Regional eller nationell aktör?

Kartläggningen visar att det finns ett behov av en regional instans med

⁴⁸ Telefonsamtal med Christer Bergqvist 2007-11-08.

lokal anknytning, som samordnar information om aktuella nationella biblioteksfrågor, fortbildning och driver samverkansfrågor för folk- och skolbiblioteken i länet.

Förvånansvärt många respondenter tycker att det saknas en nationell samordning av folkbiblioteksverksamhet i landet. En del menar att Länsbiblioteken spelar en viktig roll just på grund av bristen på nationell samordning. Jag upplever att bilden av nationell styrning är splittrad och fragmentarisk. Flera olika aktörer tar på sig nationella uppdrag som Kulturrådet uppmuntrar och finansierar. Förutom Länsbiblioteken, tar även informations- och lånecentralerna på sig en roll som nationell aktör i vissa uppgifter. Här finns det en oklarhet mellan läns- och regionbiblioteken å ena sidan, och informations- och lånecentralerna å andra sidan. Vilket uppdrag har informations- och lånecentralerna? De tillkom på 1960-talet för att underlätta fjärrlånen i landet och minska trycket från de vetenskapliga biblioteken. Idag överlappar ibland centralernas uppgifter och läns- och regionbibliotekens uppgifter varandra. En angelägen fråga är hur ansvarsfördelningen ska se ut i framtiden mellan Informations- och lånecentralerna, depåbibliotekets och Läns- och Regionbiblioteken.

Förbättrade kommunikationskanaler

Det finns ett uttalat behov av tydligare, mer renodlad kommunikation mellan Länsbiblioteket och intressenterna. I nuläget finns en osäkerhet kring vilken kommunikationskanal som är viktigast: webben, e-posten eller communityn "Biblioteken i Örebro län". En reflektion man kan göra här är varför det finns ett sådant motstånd till att använda communityn som ett kommunikationsmedel för erfarenhetsutbyte, information och omvärldsbevakning. Den skulle kunna bli ett komplement till de träffar som man efterlyser i verkligheten. Några av önskemålen var att det ska vara enkelt att logga in och att den ska vara på svenska. Det finns en osäkerhet bland bibliotekspersonalen att delta i diskussioner på nätet, kanske framförallt för att det finns ett motstånd i att exponera sig. En slutsats man kan dra när det gäller kommunikationskanalerna är att Länsbiblioteket borde pröva möjligheterna till att förenkla communityn, eller skapa en gemensam blogg där alla både kan göra inlägg och diskutera. En annan slutsats man kan dra är också att Länsbibliotekets webbinformation bör ses över. Vilken information bör finnas där som intressenterna efterfrågar? Flera har uttryckt sitt missnöje och saknar webbplatsen från Landstingstiden.

Kompetens på Länsbiblioteket

Merparten av Länsbibliotekets resurser går till personal. Detta ställer höga krav på att det arbete som utförs är ändamålsenligt och genererar resultat som motsvarar Regionförbundets mål och visioner. Det finns goda förhoppningar för detta. Det är en personalstyrka som drivs av engagemang, vilja till förändring och utveckling. Dock är de i nuläget i behov av tydlighet, riktning och gemensamma mål för att kunna arbeta ändamålsenligt. Kartläggningen visar att kompetens som bör finnas på Länsbiblioteket är omvärldsbevakning, handledning, informationskompetens och marknadsföring. Flera intressenter föreslår

en modell med en basgrupp av personal och möjligheten att ta in projektanställningar i särskilda projekt, för att motsvara det aktuella behovet som kan vara svårt att förutspå i förväg. Det skulle också vara ett sätt att bredda kompetensen och att ha möjlighet att hyra in personal från andra yrkesgrupper än bibliotekarier/konsulenter. Ett annat sätt att bredda kompetensen är samverkan med andra län.

Förväntningar från sekundära intressenter

Det finns stora förväntningar från staten, främst när det gäller information om talböcker för läshandikappade. TPB har önskemål om att Sveriges länsbibliotek ska ansvara för att utbilda och sprida information om talböcker till kommunbiblioteken och fungera som en kommunikationskanal mellan det statliga TPB och de lokala kommunala biblioteken. Från arkiv och museivärlden kan man se Länsbiblioteket som en regional samverkanspartner för kulturarvsfrågor och inom det lokala litterära länet. Folkbildningen, som ursprungligen var en del av folkbiblioteket, efterlyser ett närmare samarbete.

F. Slutsatser och förslag till åtgärder

Utifrån genomlysningens arbete drar jag slutligen följande slutsatser:

- Länsbiblioteken generellt genomgår en förändring från serviceorganisation till kunskapsorganisationer.
- Länsbiblioteket i Örebro län saknar ett samlat grepp och gemensamt arbete kring biblioteksfrågor.
- Intressenterna har ett stort behov av Länsbiblioteket som samordnare i gemensamma funktioner, och som aktör för att driva frågor om samarbete, både mellan kommunerna i länet och med andra intilliggande län.
- Kompletterande medieförsörjning minskar i betydelse. Behovet av fortbildning, information, handledning och samverkan/samordning är större.
- Kommunikationen mellan Länsbiblioteket och användarna bör förbättras. Det finns behov av arenor för kommunikation och erfarenhetsutbyte för att träffa kollegor i hela länet och få ta del av den kompetens som Länsbiblioteket har. Detta gäller framförallt bibliotekscheferna.
- Det finns kritiska röster som anser att Länsbiblioteken har spelat ut sin roll. Folkbiblioteken, målgruppen enligt bibliotekslagen, uttrycker ett stort behov av Länsbiblioteket. Intressenter som befinner sig mer i periferin ifrågasätter i högre grad verksamheten.
- Det finns utvecklingsmöjligheter för Länsbiblioteket exempelvis inom området det livslånga lärande. Med detta menar jag exempelvis:
 - barn och ungas språkutveckling
 - formellt lärande för barn, unga och vuxna
 - informellt lärande för att höja kunskapsnivån i vardagen
 - lärandet kopplat till yrkesrollen och höja yrkeskompetensen
 - lärandet kopplat till företagande och underlätta för små- och nystartare
- Det kan finnas en öppning för framtida samverkan mellan Örebro och Västmanland, initiativet måste dock komma från Västmanland. Det finns flera potentiella samarbetspartners med flera intilliggande, där Västmanland är ett av flera.
- Det finns ett behov av att klargöra hur den nationella styrningen av folkbiblioteksverksamhet ska ske och vilken roll och uppdrag

de olika aktörerna inom regional biblioteksverksamhet ska ha i framtiden.

Utifrån slutsatserna ovan rekommenderar jag Regionförbundet att genomföra följande åtgärder:

1. Tydligt regionalt uppdrag

Länsbiblioteket behöver ett tydligt regionalt uppdrag som kompletterar det statliga. Detta för att signalera tillhörighet, tydliggöra det regionala perspektivet samt skapa en tydligare identitet gentemot intressenterna och internt för dess personal. Ett förslag på några av rubrikerna i ett uppdrag följer på sidan

2. Egen enhet inom Regionförbundet

Länsbiblioteket bör bilda en egen enhet inom Regionförbundet. Detta kan drivas under en begränsad tid på 3-5 år, som sedan utvärderas. Ska verksamheten vara fortsatt integrerad med Regionförbundet måste biblioteksfrågorna och personalen få tydliga uppdrag och ledning i sina uppdrag. Länsbiblioteket bör inte ligga organisatoriskt under kultur, eftersom Länsbiblioteket lika gärna kan driva utvecklingen av studiemiljöer, informationspunkter för företagande och andra verksamheter som inte har med kultur att göra. Samverkan med kultursektorn är viktig men Länsbiblioteket bör samverka även med andra sakområden inom Regionförbundet som lärande & arbetsmarknad, regional utveckling och företagande.

3. Namnändring

Ordet Länsbibliotek känns föråldrat och skickar tankarna till en fysisk byggnad och ett fysiskt bibliotek. Ett Länsbibliotek är inget fysiskt bibliotek, och har inte samma arbetssätt som de kommunala offentliga biblioteken. Flera Länsbibliotek i Sverige som bytt huvudman från Landsting till Regionförbund har ändrat namn till Regionbibliotek. Genomlysningen föreslår ett namnbyte. Regionbibliotek Örebro kan vara ett mer relevant namn än Länsbiblioteket i Örebro län. Åtminstone signalerar det regional tillhörighet på ett nytt sätt. Ett annat alternativ är att byta namn till något som beskriver funktionen: ”Resurs (eller enhet) för regional biblioteksutveckling. Styrgruppen har konstaterat att Länsbiblioteket kan fylla en slags FOU-funktion, dock utan forskning i dagsläget, och har också talat om ”Resurscentrum för regional biblioteksutveckling”.

4. Organisatorisk tillhörighet.

Även om genomlysningens uppdrag inte direkt har varit att ge förslag på framtida organisatorisk tillhörighet, har ändå olika alternativa lösningar nämnts under arbetets gång i olika sammanhang. Några tänkbara organisatoriska scenarios har identifierats:

- Oförändrad situation
- Utlokaliserad hos annan huvudman
- Definierad enhet inom Regionförbundet med eget uppdrag

- Integrerad del i Regionförbundet med tydligt uppdrag
- Fusion med annat län

Av dessa olika alternativ rekommenderar jag att Länsbiblioteket stannar inom Regionförbundet, med ett tydligt regionalt utvecklingsuppdrag och som en definierad egen enhet under en på 3 eller 5 år. Efter periodens slut utvärderas försöket. Under denna tid har Länsbiblioteket fullt mandat att ansöka om externa medel till prioriterade insatser, samt budget- och personalansvar. Örebro stadsbibliotek bör fortsätta arbetet med kompletterande medieförsörjningen, fjärlån och talböcker.

G. Förslag på uppdrag för Länsbiblioteket i Örebro län

Funktion

- en resurs för regional biblioteksutveckling

Arbetsätt

- genomföra studier och undersökningar
- anordna utbildningar
- samarbeta med kommuner och andra aktörer inom Örebro län
- samarbeta med andra län och regioner
- vara handledare/coach för intressenterna
- omvärldsbevaka och analysera
- skapa arenor för kommunikation för erfarenhetsutbyte
- informera och kommunicera om aktuella frågor och om sin verksamhet på ett planerat och tydligt sätt
- initiera, driva och delta i projekt

Inriktingsmål

Höja kvaliteten på länets bibliotek så att de bidrar till att Örebro Län får en attraktiv livsmiljö och att länsinvånarna får en jämlik tillgång till information, fakta, upplevelser och mötesplatser. Biblioteken i länet spelar en aktiv roll i länets infrastruktur för information, upplevelser, lärande och som mötesplats.

Regional biblioteksplan

Ett politiskt beslut bör tas om att formulera direktiv till en regional biblioteksplan i samverkan med kommunerna och landstinget. I direktivet bör framgå att planen ska förankras i länets alla kommuners politiska organ för största möjliga effekt och förankring. Målen i planen bör utgå från Regionförbundets mål för utveckling av Örebro län och beskriva hur den regionala biblioteksutvecklingen kan påverka regionens attraktivitet, synlighet, företagsamhet och utveckling i stort. Den bör också lyfta frågor om samarbete mellan olika bibliotekstyper över kommungränserna i länet och formulera mål för och konkreta förslag på hur samverkan med andra län och regioner kan yttra sig framledes.

Målgrupper

Länsbibliotekets primära målgrupper är kommunerna genom de kommunala folkbiblioteken i länet. Till dessa kan även personal inom andra kommunala organisationer tillhöra, som har koppling till folkbibliotekens verksamhetsområden. Exempel på detta kan vara barn och ungdomars läsutveckling, service till flyktingar, service till vuxenstuderande, studerande i grund- och gymnasieskola och liknande. Även personal inom andra folkbildnings- och kunskapsorganisationer som har koppling till folkbibliotekens verksamhetsområden skulle kunna vara Länsbibliotekets sekundära målgrupper. Personalen är ett medel för att nå och förbättra förutsättningar för de målgrupper som bibliotekslagen prioriterar: barn och

unga, människor med funktionshinder, människor med annan språklig och kulturell bakgrund än den svenska.

Kompetens

En basgrupp bestående av förslagsvis tre personer är Länsbibliotekets kärna som till exempel besitter beställarkompetens och är bra på att identifiera intressenters behov. Vid tillfälliga projekt – både långsiktiga och kortsiktiga – knyts den kompetens som krävs i det aktuella behovet till Länsbiblioteket. På så sätt breddar man kompetensen, kan fylla framtidens behov och blir en flexibla organisation som får större möjligheter att vara den spjutspetsfunktion många av intressenterna efterfrågar. Det är dock angeläget att man ger utrymme för detta resursmässigt. Syftet är att höja kvalitén på verksamheten, bättre möta behoven och effektivt bedriva biblioteksutveckling.

Prioriterade områden

- det livslånga lärandet
- företagservice på biblioteken i länet för nya och små företag
- driva utvecklingen att skapa attraktiva biblioteksmiljöer
- uppmuntra samarbete inom länet kring exempelvis medier, teknik, service, kompetens, lärande och barn och unga
- närmare samarbete med forskning
- söka samarbete med intilliggande län
- tillgängliggöra det litterära Örebro län

Prioriterade insatser

- ett gemensamt fokus på biblioteksfrågor
- ta fram en regional biblioteksplan
- förbättra och tydliggöra kommunikationen med intressenterna

Källförteckning

Internetkällor

www.bibl.vgregion.se
biblorebro.ning.com
peteralsbj.wordpress.com
www.kulturradet.se
www.regeringen.se
www.regionorebro.se
www.regionhalland.se
www.regionkalmar.se
www.regionorebro.se
www.regionvarmland.se
www.tpb.se

Muntliga källor

Anders Eklund, Örebro Universitet
Anette Eliasson, Regionbibliotek Halland
Anna-Christina Rudqvist, Länsbibliotek Värmland
Anne-Marie Alzén, Laxå bibliotek
Annika Restadh, Askersunds bibliotek
Agneta Stål, Landstinget i Örebro
Birgitta Hansson, Örebro Universitet
Carina Bark-Höwing, Örebro Universitet
Christer Bergqvist, Regionbibliotek Kalmar
Christer Klingberg, Örebro Stadsbibliotek
Christer Olsson, Landsting Västmanland
Christer Swahn, Regionförbundet Värmland
Elisabet Andersson, Örebro universitet
Elisabeth Brynge, Regionförbundet Örebro
Gertrud Åstrand, Kumla bibliotek
Gunilla Lindblom, Regionförbundet Örebro
Helesine Taylor, Karlskoga bibliotek
Ingalill Walander Olsson, Länsbibliotek Värmland
Inger Andersson, Regionförbundet Örebro
Karin Blomqvist, Lindesbergs bibliotek
Kerstin Olsson, Regionbibliotek Östergötland
Lars Skoghäll, Örebro Läns museum
LarsEric Johansson, Regionförbundet Örebro
Lousia Hatamian, projektledare LIMIT-projektet

Magnus Persson, Regionförbundet Örebro
Maria Törnfeldt, Länsbibliotek Uppsala
Marja Östring, Länsbibliotek Västmanland
Mats Hansson, Kulturrådet
Mia Snygg, TPB
Peter Alsbjer, Regionförbundet Örebro
Peter Gerhardsson, Lekebergs bibliotek
Roland Englund, Kumla bibliotek
Sylvia Blomberg, Regionförbundet Örebro
Tryggvi Adalsteinson, Örebro bildningsförbund

Styrgrupp

Christer Klingberg, Örebro Stadsbibliotek
Larseric Johansson, Regionförbundet Örebro
Peter Alsbjer, Länsbiblioteket i Örebro län

Referensgrupp

Anne-Marie Alzén, Laxå bibliotek
Elisabet Andersson, Örebro Universitetsbibliotek
Hesline Taylor, Karlskoga bibliotek
Karin Blomqvist, Lindesbergs bibliotek
Rikard Åslund, Askersund kommun
Tryggvi Adalsteinson, Örebro Länsbildningsförbund

Skriftliga källor

Alsbjer, Peter, ”Länsbibliotek i förändring”, i ”*Stadsbiblioteket – nutid och dåtid*”. Samfundet Örebro stads- och länsbiblioteks vänner. Meddelande NO LI 2006. (Örebro 2006).

Ansökningsblankett från Länsbibliotek Örebro till Kulturrådet 2004-2006.

Avtal mellan Örebro Stadsbibliotek och Länsbiblioteket i Örebro län, 2006.

Folkbibliotek i Sverige. Betänkande av folkbiblioteksutredningen. SOU 1984:23. (Stockholm 1984).

Kettner, Helena, ”Kulturrådet och bibliotekens strategiska utvecklingsarbete”, *Folkbiblioteken.se*. Skriftserien Framsteget : 11 skriftserie utgiven av Regionbibliotek Västra Götaland.

Kuldautredningen. Skriftserien Framsteget : 9 skriftserie utgiven av Regionbibliotek Västra Götaland.

Kulturrådet om den nya bibliotekslagen, brev 2005-01-26 till Kommuner och landsting. Dnr KUR 2005/234.

Kåring Wagman, Anna, ”Bibliotekens förtjänst : en forskningsöversikt om den samhällsekonomiska nyttan av bibliotek”. Svensk biblioteksförning. (Stockholm 2007).

Snygg, Mia, *Omvärldsbesök 2004-2006. Tankar och intryck*. Tal- och punktskriftsbiblioteket. Rapport. (Stockholm 2007).

Rapporteringsblankett från Länsbibliotek Örebro till Kulturrådet 2004-2006.

Regionförbundets förbundsordning. (Örebro 2006).

Regleringsbrev för budgetåret 2007 avseende Statens Kulturråd. Ku 2007/2052/Kr. Kulturdepartementet.

Skoglund, Lena, ”Örebro stads- och länsbibliotek 1936 och 1991”, i *”Stadsbiblioteket – nutid och dåtid”*. Samfundet Örebro stads- och länsbiblioteks vänner. Meddelande NO LI 2006. (Örebro 2006).

Svensk biblioteksförning, *Folkbiblioteken i Örebro län – regionala förutsättningar för kunskapssambället*. Svensk biblioteksförning. (Stockholm 2007).

Uppdragshandling Regionförbundet.

Verksamhetsberättelser Länsbiblioteket i Örebro Län 1999-2006.

Verksamhetsplaner Länsbiblioteket i Örebro län 1999-2006.